

ARAŞTIRMA / ARTICLE

Ankara'nın Tarihi ve Simgesel Kamusal Mekânlarından Gençlik Parkı'nın 'Yer Kimliği'nin Evrimi

Evolving 'Place Identity' of Ankara's Historical and Symbolic Public Space, Gençlik Park

Müge Akkar Ercan

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara

ÖZ

Küreselleşme ve neoliberal politikaların etkisi altında 1980'lerden itibaren kentler ekonomik, sosyal ve mekânsal olarak yeniden yapılanırken, yer kimliklerinde de önemli değişimler oluşmaktadır. Çağdaş kentler, büyük ölçekli kentsel dönüşüm projeleriyle küresel kimlik kazanırken, bazı mekânsal kararlarla yerel ve özgün yer kimliği özellikleri bozulmakta, değersizleştirilmekte, bazı durumlarda da yok edilmektedir. Kültürel miras alanları, kentlerin yerel ve küresel kimlik çatışmalarının merkezinde, siyasi ve ekonomik çıkar mücadelelerine sahne olmaktadır. Günümüzde, yerel kimliğin korunması, birçok kentin küresel bağlamda girişimcilik ve rekabet gücünü artırırken, özellikle kültürel miras alanlarındaki yer kimliğini oluşturan özellikler ve bileşenlerin metalaştırılması, ticarileştirilmesi ve özelleştirilmesine neden olmaktadır. Bu makale, Ankara'nın tarihi ve simgesel kamusal mekânlarından Gençlik Parkı'nın Cumhuriyet'in 100 yıllık tarihi boyunca geçirdiği kimlik değişimini incelemektedir. Cumhuriyet'in yeni kurulan başkentinin en önemli kent parklarından biri olarak, 1920'lerde modern, laik ve Batılı bir toplumun ideallerini temsil etmek üzere tasarlanan Gençlik Parkı, zaman içinde, özgün tasarımından ve kimlik özelliklerinden uzaklaşarak, başkalaşmıştır. Kuramsal bir çerçevede "yer kimliği" kavramını tanımlayan bu nitel araştırma, Gençlik Parkı'nın 100 yıllık 'kimlik' değişimini tarihsel olarak mekânın fiziksel özelliklerinin, etkinliklerinin ve anlamının değişimi üzerinden incelemektedir. Araştırma, tekil bir örnek üzerinden tarihsel inceleme ve vaka analizi yöntemleri kullanılarak, parkın özgün kimliğinin yıllar içinde nasıl değişerek dönüştüğü -hatta kaybolduğunu- göstermektedir. Bu değişimin arkasındaki birçok faktörü, kentin değişen mekânsal, ekonomi-politik ve tarihsel bağlamları ile ilişkili olarak ele alarak, kentsel kimlik değişimi ile parkın geçirdiği kimlik değişimi arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadır.

Anahtar sözcükler: Ankara; Gençlik Parkı; kamusal mekân; kent parkı; koruma; yer kimliği.

ABSTRACT

Since the 1980s, while cities have been economically, socially and spatially restructured under the influence of globalization and neo-liberal policies, place identities have changed significantly. Contemporary cities have gained global identities through large-scale urban transformation projects. At the same time, characteristics of local and unique place identities are being distorted, devalued, and, in some cases, destroyed through spatial decisions. Cultural heritage sites have become the spaces reflecting the conflicts between the local and global identities of cities, and the stages of political and economic interest struggles. Today, while conserving local identity fosters the entrepreneurial and competitive power of many cities in a global context, it causes the commodification, commercialization and privatization of the characteristics and components that constitute the place identity, especially in cultural heritage areas. This article explores the transformation of Gençlik Park, a historic and symbolic public space in Ankara, over the 100-year history of the Republic. Initially designed in the 1920s to embody the ideals of a modern, secular, and Western society, the park has gradually shifted away from its original design and identity. Using a theoretical framework of "place identity", this qualitative study examines changes in the park's physical characteristics, activities, and meaning under four subsequent historical periods within contextual and evolutionary perspectives. Through historical analysis and a single-case study approach, it highlights the park's evolving identity in relation to the city's changing identity, the factors driving these changes, and their connection to the broader urban, economic-political, and historical shifts in Ankara. This study also demonstrates how the broader identity transformation of Ankara has influenced the evolving identity of Gençlik Park.

Keywords: Ankara; Gençlik Parkı; public space; urban park; conservation; place identity.

Geliş tarihi: 04.09.2024 Revizyon tarihi: 06.02.2025
Kabul tarihi: 20.02.2025 Online yayımlanma tarihi: 10.07.2025
İletişim: Müge Akkar Ercan
e-posta: akkar@metu.edu.tr



OPEN ACCESS This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

1. Giriş

1980'lerin başından itibaren uygulanan küreselleşme ve neo-liberal kentleşme politikaları, kentlerde ekonomik, toplumsal ve mekânsal değişimlerin yanı sıra, çok çeşitli kimlik sorunlarının oluşmasına neden olmuştur. Kentlerin pazarlanması ve markalaştırılması politikaları sonucu, kentin tarihi dokularındaki koruma, yenileme ve canlandırma projelerinin bir kısmı, kültürel miras alanlarını 'müze'leştirilerek (*museumization*), sahte tarihi sahneler haline getirmiş, bir kısmı ise, küresel kapitalizmin baskısı altında yıkılıp yok edilmiş veya tahrip edilmiştir (Akkar Ercan, 2016b; Handal, 2006). Örneğin, birçok Avrupa kentinde koruma odaklı canlandırma projeleri, tarihi ve kültürel miras alanlarını birbirlerine benzer hâle getirirken, ulusal yer kimliğinin korunması açısından yetersiz kalmıştır (Akkar Ercan, 2016b). Küresel kapitalizmin yarattığı bir diğer sonuç, tarihi mekânların ve sahip oldukları çoklu değerlerin metalaştırılarak, ekonomik ve kültürel tüketim araçları haline dönüştürülmesidir (Cooke, 1989; Handal, 2006; Massey, 1984). Kültür ve turizm endüstrileri, genelde inanç ve tarihsel değerleri ve yerel kültürleri pazarlanacak, paketlenip tüketilebilecek metalar olarak görmektedir (Robinson, 2001). Cohen'e (1987) göre, tarihi değerlerin, âdet ve geleneklerin, inanç ve yaşam biçimlerinin bu şekilde markalaştırılması, metalaştırılması ve pazarlanması, tarihi ve kültürel mirasın ticarileşerek, tüketim aracı haline gelmesine neden olmaktadır. Tarihi ve kültürel mirasın metalaştırılması ve ticarileştirilmesi, bu değerlerin, gündelik yaşamdaki uygulanan gelenek, ritüel gibi yansımaların ve bunları yaşamlarında uygulayan kültürel ve etnik grupların tarihselliklerinin önemsizleştirilmesine neden olmakta, hatta, yerel kimliklerin temsili ve mülkiyeti üzerinden kültürel çatışmaları tetiklemektedir (Handal, 2006).

Yer kimliğinin sürdürülebilir korunması, aidiyet hissinin geliştirilmesi ve kültürel sürekliliğin sağlanması için, planlama ve tasarımda kapsayıcı bir yönetim modeli vazgeçilemez bir gerekliliktir. Handal'a (2006) göre, kültürel miras alanlarına yönelik demokratik ve katılımcı yönetim yaklaşımları, yer kimliğinin korunması, yönetimi veya yeniden inşa edilmesinde kritik öneme sahip katkılar sağlamaktadır. Buna karşılık, merkeziyetçi ve katı hiyerarşik karar alma süreçlerine sahip yönetimlerde, tarihi alanlarla ilgili planlama kararları ulusal ve/veya uluslararası düzeydeki güçlü paydaşlar tarafından alındığında, bu kararlar yerel toplulukların faydalarından çok, merkezi yönetimlerin ve bu güçlü ekonomik aktörlerin çıkarlarına hizmet etmektedir (Hamdi ve Goethert, 1997). Genelde, bu tür yönetimler, dışarıya kapalı, mekanik ve teknik düzeye indirgenmiş bir planlama yaklaşımı uygulayarak, plan ve tasarım kararlarının alınma ve uygulama süreçlerine yerel paydaşları ve toplulukları dahil etmemektedir. Dolayısıyla, tüm aktörler arasında uzlaş ve iş birliğine dayalı ortaklıklar kurularak, tarihi mirasın korunması ve yönetimi gerçekleştirilmemektedir (Handal, 2006). Günümüz kentlerinde, tarihi ve kültürel miras alanları yalnızca 'turist gözünden' bakılarak

belirlenen ihtiyaçlar ve beklentilere cevap verecek biçimde korunmaktadır (Urry, 1990). Soylulaştırma politikaları sonucu bu alanlarda mülkiyet hızla el değiştirmektedir. Yıllarca bu alanlarda yaşayan yoksul gruplar ise 'mülksüz'leştirilerek 'yersiz'leştirilmekte ve tarihi dokularda 'yer'in sürekliliği, istikrarı ve aşinalığı gibi mekânsal nitelikler yok edilmektedir.

Çağdaş kentlerin kimlik krizine ilişkin bu tartışmalar ışığında, bu makale, Cumhuriyet'in 100 yılı aşkın tarihinde, Ankara'nın tarihi ve simgesel kamusal mekânlarından Gençlik Parkı'nın kimlik değişimini incelemeyi amaçlamaktadır. Gençlik Parkı, Cumhuriyet'in yeni kurulan başkentinin en önemli kamusal alanlarından biri olarak, 1920'lerde 'Batılı, laik ve modern' bir toplum yaratmak için tasarlanmış ve inşa edilmiştir. Bu tarihi park, Cumhuriyet'in 100 yıllık tarihsel sürecinde özgün tasarımından ve kimlik özelliklerinden uzaklaşarak, başkalaşmıştır. Dünyada birçok kent yönetiminin yer kimliklerini koruma üzerine geliştirdiği hassas politikaların aksine, 2000'li yılların başında geliştirilen ve uygulanan yenileme projesi sonucu, parkın özgün erken Cumhuriyet kimliği, parka 'modern bir çehre' katma iddiasıyla değiştirilmiştir. Kuramsal bir çerçevede "yer kimliği" kavramını tanımlayan bu nitel araştırma, Gençlik Parkı'nın 100 yıllık 'kimlik' değişimini tarihsel olarak mekânın fiziksel özellikleri, etkinlik alanları ve anlamlarının değişimi üzerinden incelemektedir. Tekil örnek üzerinden tarihsel inceleme ve vaka inceleme yöntemlerini kullanarak, parkın kimliğinin yıllar içinde nasıl değişerek dönüştüğünü -hatta kaybolduğunu- göstermekte ve bu değişimin arkasındaki birçok faktörü ortaya çıkararak, kentin değişen mekânsal, ekonomipolitik ve tarihsel bağlamlarını, kentsel kimlik değişimi ile parkın geçirdiği kimlik değişimi arasındaki ilişkileri ortaya çıkarımay ve tartışmayı amaçlamaktadır.

Bu makale, beş ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünden sonra yer alan ikinci bölümde, yer kimliği kavramının tanımı, ölçütleri, yer kimliğinin nasıl oluştuğu ve yer kimliğinin iki önemli özelliği (bağlamsallığı ve evrimselliği) anlatılmaktadır. Üçüncü bölümde, yer kimliği kavramının birey, şehir ve toplumlar için önemi incelenmektedir. Makalenin dördüncü bölümünde, araştırmanın görgül kısmında izlenen araştırma yöntemi aktarılmaktadır. Beşinci bölüm, bağlamsal ve evrimsel perspektifler çerçevesinde Gençlik Parkı'nın yer kimliğinin 100 yıl içinde nasıl değiştiği incelenmektedir. Son bölümde ise araştırma bulgularına dayanarak, Gençlik Parkı'nın kimlik değişimi, yer kimliğinin korunmasını etkileyen faktörler ve parkın geçirdiği evrimsel dönüşüme dayalı alınması gereken dersler tartışılmaktadır.

2. Yer Kimliği Nedir ve Nasıl Oluşur? Yer Kimliğinin Bağlamsallığı ve Evrimselliği Ne Demektir?

'Yer kimliği', bir yeri benzerlerinden ayıran, onu özgün, farklı ve ayırt edici kılan özellikleri anlamına gelir (Lynch, 1960). Relph (1976), yer kimliğini, bir mekâna ait üç ölçüte göre ta-

nımlamıştır: Fiziksel çevre veya dış görünüm, etkinlik ve anlam. Fiziksel çevre veya dış görünüm, bir yerin insan eliyle veya doğal olarak oluşturulmuş özellikleridir. Bu özellikler, o yerin insanlar tarafından daha anlaşılır, tanınabilir ve rahatça dolaşılabilir olmasını sağlar (Sepe, 2013; Ujang, 2010;). ‘Etkinlikler’, bir mekânın nasıl kullanıldığını gösteren işlevlerdir (Relph, 1976). ‘Anlam’ ise bir mekânın insanlara ne ifade ettiğini ve hissettirdikleri ile ilgilidir (Carmona vd., 2010).

Yer, kişinin mekânla kurduğu ilişki ve etkileşim sonucu ortaya çıkan anlama sahip coğrafi bir konumdur (Speller, 2000). Mekân kullanıcıları, mekânla kurdukları ilişki ve etkileşimler sonucu, o yere, anlam(lar) atfeder. Bireyin yer ve yer kimliği algısı, mekânla ait somut ve somut olmayan nitelikleri değerlendirdiği duyumsal ve algısal süreçlerle şekillenir (Proshansky vd., 1983). Yere ait somut nitelikler, mekânın geçmişi ve mevcut zaman dilimine ait fiziki özelliklerinden kaynaklanır (Proshansky vd., 1983). Yere ait somut olmayan nitelikler ise insanların o mekânda yaşadıkları hatıralar, deneyimler, gündelik ve sürekli olan davranışlar ve özel olaylar sayesinde şekillenir (Rollero ve Piccolo, 2010; Scott, 2003; Hague, 2005; Cheshmehzangi ve Heat, 2012). Ayrıca, bireyin yer ve yer kimliği algısı, kişinin yaş, cinsiyet gibi kişisel özellikleri yanı sıra, içinde bulunduğu toplumsal çevrenin etkisi altında oluşur. Biraz daha açık ifade etmek gerekirse, bireyin kişisel özellikleri ve bireyin içinde bulunduğu toplumsal sınıf, ırk, din ve etnik kökeni gibi kimlik özellikleri, ailesi ve çevresiyle kurduğu ilişkiler, gündelik yaşamında yer alan kurumlar, organizasyonlar ve medya, kişinin yer ve yer kimliği algısının oluşumunda önemli rol oynar (Huigen ve Meijering, 2005; Gustafson, 2001; Wallwork ve Dixon, 2004; Hague ve Jenkins, 2005; Akkar Ercan, 2016b). Sonuç olarak, yer ve yer kimliği algısı, mekânın somut ve somut olmayan nitelikleri aracılığıyla, kişisel özellikler, toplumsal ve kültürel faktörlerin etkisi altında algısal ve duyumsal süreçler sonucu oluşur.

‘Yerin anlamı’ ise bireyin zihninde yer hakkındaki duygu ve düşüncelerinin ürünü olan ‘yer imge’leri olarak yaratılır (Kotler vd., 1993). Yer imgeleri, yerin tüm özelliklerini ve bilgilerini içermeyebilir; yere dair kısmî ve basitleştirilmiş özellik ve bilgilerden oluşabilir; hatta, özne tarafından değiştirilmiş ve yerin kendi nesnel gerçekliğinden koparılmış da olabilir (Procock ve Hudson, 1978). Dolayısıyla, yerin anlamı kişiye özeldir (Procock ve Hudson, 1978).

Yer kimliği, yeri inşa edenler tarafından tanımlanır ve üretilir. Üretilen bu yer kimliği, yeri ve yerin kimlik özelliklerini deneyimleyenler ve algılayanlar tarafından zihinsel imgelere dönüştürülür; böylece kişisel yer anlam(lar)ı ortaya çıkar. Yer imgesi, bireylere göre değişir. Bu yüzden, yer imgesi, çoklu bir kavramdır. Ortak kültür ve değerlere sahip birçok bireyin, belirli bir yer hakkında aynı zihinsel imgeler oluşturduğu saptanmış; bu imgeler, kamusal imgeler (*public images*) olarak tanımlanmıştır (Carmona vd. 2010; Lynch, 1960; Relph,

1976). Relph’e (1976) göre ise iki tür ortak kimlik vardır: ‘kamusal kimlik’ (*public identity*) ve ‘kitlesel kimlik’ (*mass identity*). ‘Kamusal kimlik’, toplumun farklı grupları tarafından kabul edilmiş ve uzlaşmış bir yerin hem ortak hem de ayrıştırılabilir fiziksel özellikleridir. Bu tür kimlikler, grupların ve bireylerin deneyimleri ve özgür düşüncelerinin uzlaşısı sayesinde gelişir (Relph, 1976). ‘Kitlesel kimlik’ (*mass identity*) ise bir yerin kimliğinin bir kişi veya bir grup tarafından üretilerek, fikir, inanç ve duyguların toplumun geneline benimsenmesiyle oluşur. Relph’in kamusal kimlikler olarak tanımladığı kavram, kamusal imge kavramının tanımına çok yakındır; yeri algılayanların bakış açısını yansıtır. Buna karşılık, kitlesel kimlik, yer kimliği kavramına karşılık gelmektedir; yeri inşa edenlerin bakış açısını yansıtmaktadır.

Yerin anlamı, mekânı inşa edenler ile mekânı kullananlar tarafından üretilir. Mekânı inşa edenler, mekâna ait sembol ve simgeleri ve algılanması istenilen mesajları belirler; mekânın kimliğini, imge ve anlamlarının biçimlenmesinde önemli bir güce sahip olurlar. Mekânı kullananlar ise mekânı deneyimleyerek, birçok mesaj algılarlar (Knox ve Pinch, 2010). Dolayısıyla, bir yerin taşıdığı anlamlar, yeri inşa edenlerin yükledikleri ve algılanmasını istedikleri mesajlarla, mekân kullanıcılarının o mekâna verdiği anlamlarla birlikte oluşur. Mekân kullanıcılarının yere verdiği anlamlar, zaman-mekân sürekliliği içerisinde, sosyal, ekonomik, kültürel değerlerin ve yaşam biçimlerinin değişmesine paralel olarak değişebilir, evrilebilir. Bu nedenle, mekân kullanıcılarının, yere verdiği anlamlar sürekli keşfedilmelidir.

Kentsel mekân sürekli bir devinim içerisindedir. Zaman-mekân sürekliliği içerisinde, yer kimliği de değişerek evrilir. Yer kimliğinin iki temel özelliği vardır. Bunlardan birincisi, yerin bağlamsallığı, ikincisi ise yerin evrimselliğidir. Yer kimliği bağlamsaldır; yer kimliğinin nitelikleri, yere ait bağlamların etkisinde belirlenir. Yere ait, birçok bağlam tanımlanabilir. Bu araştırma kapsamında, üç bağlam tanımlanmıştır. Birincisi, ‘mekânsal veya konumsal bağlam’dır. Bir yerin bulunduğu coğrafyada sahip olduğu konum, coğrafi veya kentsel çevrenin nitelikleri, morfolojik ve doğal özellikleri, o yerin mekânsal veya konumsal bağlamını oluşturur. Yerle ilgili ikinci bağlam, yerin ‘siyasi-ekonomik bağlamı’dır. Bu bağlam, geçmişe veya günümüze ait devletin siyasi ve ideolojik söylemi, ekonomik ve toplumsal politikaları ve yer siyasetini içerir. Toplumsal ve ekonomik değişimlerle birlikte, farkı tarihsel dönemlerde egemen siyasi erk, yerin fiziksel niteliklerinin biçimlenmesini, yerin yönetimini, kontrolünü ve kullanımını etkiler (Carmona, 2014). Dolayısıyla, yerin kimliği, siyasi-ekonomik bağlamlardaki değişimlerden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenebilir. Yerle ilgili üçüncü bağlam ise tarihsel bağlamdır. Tarihsel bağlam, mekâna zaman boyutunu katar. Yer kimliği, tarihsel bir bağlam içinde oluşur ve zaman içinde evrilir. Yer kimliğinin nitelikleri tarihsel bağlamıyla ilişkili olarak yorumlanır; bu yüzden, yer kimliği, nesiller arası önemli

bir iletişim aracı olur. Yer kimliğinin nitelikleri, yerel ve küresel bağlamlara bağlı olarak tarihsel deneyimler ve pratikler tarafından şekillenir ve değişir. Küreselleşmeye rağmen, yer kimliğindeki bu değişim bazen daha çok yerel bağlamların ve faktörlerin etkisinde gerçekleşebilir.

Yer kimliğinin diğer önemli özelliği, evrimselliğidir. Kimlik, durağan bir olgu değildir; koşullar ve durumlar değiştiğinde, bir ülkeye, topluluğa veya yere ait kimlik değişebilir (Relph, 1976). O halde, yer kimliği, devingendir; zaman içerisinde, değişen koşullar, durumlar, ilişkiler doğrultusunda değişebilir (Ashworth ve Graham, 2005; Madanipour, 1996; Massey, 1995). Bu nedenle, yer kimliği, zaman-mekân sürekliliğinde 'çoğul' anlaşılması gereken bir kavramdır (Ashworth ve Graham, 2005; Barker ve Galasinski, 2001; Madanipour, 1996). Bir mekân, zamanın farklı dönemlerinde farklı kimliklere sahip olabilir. Ayrıca, yer imgeleri kullanıcılar tarafından belirlendiği için, yer kimliği çok anlamlı ve değişken olabilir (Ashworth ve Graham, 2005). Yer kimliğini belirleyen özellikler (örneğin, mekânsal işaretler, nesneler veya olaylar) zaman içerisinde değişerek, yer kimliği tekrar tekrar inşa edilir.

Yer kimliği devingen olmasına rağmen, yer kimliğine ait bazı özellikler, zaman içerisinde değişmez (Carmona vd., 2010; Huigen ve Meijering, 2005). Belirli bir zaman aralığında, bir yerin kimliğine ait sabit özellikler bulunur (Norberg-Schulz, 1980). Başka bir deyişle, yer kimliğinin bazı özellikleri zaman içerisinde sabit hâle gelirken, bazı özellikler yerel ve küresel bağlamlar ile ilişkili olarak değişir. Bu değişim, yer ve yer kimliğinin evrilmesine neden olur. Burada yer kimliğiyle ilgili önemli olan konu, yerin değişmeyen, özgün ve özünde olan özelliklerini değiştirmeden, yeri, çağdaş durumlara ve koşullara uyumlu hâle getirmektir. Yerin değişmemesi gereken özelliklerini sürdürülebilir ve yenilikçi yollarla koruduğumuz zaman, bu özellikler, ortak kimliğin kaynağı ve nesiller arası iletişimin aracı haline gelir (Carta, 1999; Sepe, 2013). Yerin 'olmazsa olmaz' ve değişmez özelliklerini bilmeden, yer kimliğini korumamız olanaklı değildir. Yer kimliğinin bu özelliklerini keşfedebilmek için, yerle ve yerin evrimini etkileyen tüm faktörleri yakından incelemek ve anlamak gerekir. Yeri anlamak ve yerin değişmemesi gereken özelliklerini ortaya çıkarmak için, mimarlık ve planlama disiplinleriyle, koruma planlaması, tarih, sanat tarihi, arkeoloji, restorasyon, antropoloji gibi alanlarda uzman bilim ve meslek insanlarının bilgi ve görüşleri yanı sıra, o yerde yaşayan, çalışan, yerin gündelik yaşamını bilen ve deneyimleyen paydaşların görüş ve deneyimlerini bilmek gerekir (Akkar Ercan, 2010; Gonzáles ve Healey, 2005). İnsanların yer duyarlılıkları ile planlama süreçlerine katılımları, yer-yaratma yönteminin özünü oluşturur (Yuen, 2005). Bu nedenle, toplum katılımı, enerjimizi ve zamanımızı alsa da, yapılı çevreyle toplumsal yaşamın daha uyumlu hâle getirilmesi ve yerin özündeki değişmez unsurların keşfedilerek, toplumun her kesimiyle birlikte korunması için vazgeçilemez bir planlama etabıdır.

3. Yer Kimliğinin Birey, Şehir ve Toplular Açısından Önemi

Yer kimliği, bireylerin, şehirlerin ve toplumların kimliklerini tanımlamaları açısından farklı düzeyde faydalar sağlar. Bireyler, kendi kimliklerini inşa edebilmek için yere ait referanslara ihtiyaç duyarlar. Nerede ve nasıl bir evde ya da mahallede büyüdükleri, gittikleri okullar, yaşadıkları yerler, gündelik yaşamlarının geçtiği, rutin ziyaret ettikleri yerler ya da özel günleri kutladıkları sokaklar, meydanlar, parklar, seyahat ettikleri şehirler, bireylerin zaman-mekân ilişkilerini kurmalarına ve bu ilişkilere bağlı olarak kendi kimliklerini oluşturmalarına yardımcı olur. Değişimin, belirsizliğin ve güvensizliğin hızla arttığı toplumlarda ve kentlerde, bireyler değişim göstermeyen, kimliklerini istikrarlı bir biçimde koruyan mekânlara daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar (Massey, 1995). Bu tür mekânlar, sahip oldukları özellikler sayesinde, insanlara istikrar ve süreklilik hisleri vererek, kendi kimliklerini inşa etmeleri ve korumalarına yardımcı olurlar (Huigen ve Meijering, 2005; Massey, 1995).

Yer kimliği ile birey kimliği arasında karşılıklı ve zamansal bir ilişki bulunur. 'Yer kimliği', bireyin yaşadığı fiziki çevre hakkındaki algısını ve bilincini ve kendi kimliğinin bir alt parçasını oluşturur (Proshansky vd., 1983). Bireyin kendi kimliğinin merkezinde, birey ile yer ve yerin özellikleri arasındaki ilişkiye dayalı olarak oluşan bir geçmiş bulunur. Bu geçmiş, bireyin psikolojik, biyolojik, kültürel ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olur (Proshansky vd., 1983). Birey, yere verdiği değer ve kendini yerle özdeşleştirme derecesine bağlı olarak, "o yer"e bağlanır ve kendini "o yer"e ait hisseder (Altman ve Low, 1992).

Hızlı değişen toplumlarda ve kentlerde, zaman-mekân sürekliliği içerisinde birey, toplum ve kent kimliği oluşturmada tarihi mekânların vazgeçilmez katkıları vardır. Bu mekânlar, kullanıcılarına kentin geçmişi ve geleneklerine çağrışımlar yaptıran, öyküsellikleriyle 'bilinmeyi', 'bilinen' hâline getiren, idealize edilmiş bir geçmişin anlatılarak inşa edildiği alanlardır (Lowenthal, 1985). Tarihin belirli dönemlerine referanslarıyla, bu mekânlar hem bireyler hem de toplumlar için 'süreklilik hissi' ve 'yer hissi'nin gelişmesini sağlar; böylece geçmiş, bugün ve gelecek arasındaki ilişkilerin kurulmasına aracı olurlar (Lynch, 1972).

Tarihi kentler ve mekânlar, kültürel çeşitliliği gösteren, yer hissini yaratan, toplumsal birlikteliği ve ulusal kimliği, aynı zamanda, ulus-devleti ve ulusu inşa etmeyi sağlayan vazgeçilmez kaynaklardır (AlSayyad, 2001). Anderson'a (1983) göre, 'ulus' kavramı, "hayal edilen topluluk" fikrinden ileri gelir; ve bu topluluk, sınırları tanımlı bir mekânsal alanda, insanlar, pratikler ve söylemler arasındaki ilişkiler aracılığıyla üretilir. Bireylerin, topluma ya da topluluğa karşı aidiyet hislerini geliştirebilmek için somut anımsatıcılara ihtiyacı vardır. Benzer şekilde, devletler, ulus-devleti ve ulusal kimliği inşa etmek ve korumak için güçlü gerekçelere ve bu gerekçelerin sembollerine ihtiyaç duyar. Bu semboller, sınırları tanımlı mekânlar ve anımsatıcılar

olabilir. Tarihi mekânlar, bu tür sembolik alanlar ve anımsatıcılar arasında ön sırayı alır. İçerdikleri bileşenler ve bunlar üzerinden okunan anlamlar aracılığıyla tarihi alanlar, hayal edilen topluluğa ve bireylere ait kimliklerin hiç değişmemesi gereken özelliklerini tanımlar (Butina Watson ve Bentley, 2006).

Yer kimliği, ayrıca, kent ekonomilerinin gelişimi için çok önemlidir. Birçok yerel yönetim, kentlerin ekonomik problemlerine çözüm bulmak, dış kaynaklı yatırımları, yüksek nitelikli iş gücünü, turist ve ziyaretçileri çekmek için kent pazarlama ve markalaştırma programları geliştirmektedir (Akkar, 2006; Akkar Ercan, 2007). Bu programlarda sıkça kullanılan stratejilerden biri, kent imgelerini geliştirmek veya değiştirmek amacıyla, yer kimliğinin önemli öğeleri olan somut ve somut olmayan tarihi ve kültürel mirası ön plana çıkararak kullanmaktır (Akkar, 2006). Günümüz kentlerinde, özellikle kültürel ve tarihi miras alanları, kendilerine özgü fiziksel özellikleri ve dış görünüşleriyle (*physiognomy*) turizm ve yatırım odakları ve ekonomik cazibe merkezleri haline getirilmektedir (Gospodini, 2004). Yerel yönetimler, bu tür alanları kullanarak, kültür endüstrilerinin¹ gelişmesini desteklemektedir; böylece kentlerini farklılaştırarak, yerel ekonomik gelişimi sağlayacak hareketli sermaye, yüksek kaliteli emek gücü, turist ve ziyaretçi çekmeye çalışmaktadırlar (Ashworth ve Tunbridge, 1990; Gospodini, 2004; Hewison, 1987; Yuen, 2005). Tarihi ve kültürel mirası, kentin gelişimi ve dönüşümü için güçlü potansiyeller olarak kullanan bu programlar, zamanla kentin markalaşarak ve küresel pazarlarda daha tanınır hâle gelerek yeni ekonomik sektörlerin ve istihdam olanaklarının artmasına, yeni yatırımların kente çekilmesine, böylece hem koruma ve canlandırma politikalarıyla kentin fiziksel mekânının daha nitelikli hâle getirilmesine, hem de toplumsal, demografik, kültürel ve çevresel dönüşümlere yönelik yatırımlara kaynak sağlanmasına önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu programlarla büyük ölçekli kent-

sel canlandırma ve dönüşüm projeleri hayata geçiren kentlerde, yaşayanların refah düzeyleri ve yaşam kaliteleri gelişirken, vatandaşların kentlerinden daha fazla gurur duymaya başladıkları, kentlerine karşı aidiyet ve güven hislerinin arttığı ve bu kentlerin yerel kapasitelerinin güçlenerek toplumsal olarak daha güçlü ve dirençli hâle geldikleri gözlemlenmektedir (Ashworth ve Tunbridge, 1990; Hewison, 1987; Yuen, 2005).

Kentlerin imajlarının geliştirilerek markalaşması ve pazarlanmasını ve kültür endüstrilerinin geliştirilmesini amaçlayan politikalarla tarihi mekânların korunarak canlandırıldığı birçok başarılı örneğe rastlamak mümkündür. Dublin'de Temple Bar örneği, kültür eksenli dönüşümün sağlandığı ve tarihi bir bölgenin kültürel mirasının korunarak nasıl yaratıcı endüstrilerin merkezi haline gelebileceğine dair başarılı bir örnektir (Montgomery, 1995). UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Essen'deki Zollverein Kömür Madeni Kompleksi'nin modern sanat galerileri, kültür merkezleri ve tasarım atölyeleriyle bütünleştirilerek korunması, Barselona'da La Fàbrica (eski bir çimento fabrikasının) korunarak kültürel ve tasarım etkinliklerine hizmet eden yaratıcı bir kampüs haline getirilmesi, Şanghay'da eski bir tekstil fabrikasının M50 Creative Park olarak yaratıcı stüdyolara, sanat galerileri ve kültürel etkinlik alanlarına sahip bir kültür endüstrisi bölgesi haline getirilmesi projeleri korumadakil kentsel canlandırma açısından önemli örneklerdir. Tarihi parklar açısından incelendiğinde, Londra'da tarihi bir botanik bahçesi olan Kew Gardens, sergiler, bilimsel projeler, kültür ve sanattan ilham alan etkinliklerle kültürel yaşama katkı sağlayan bir park olarak korunarak kentin kültürel ve toplumsal yaşamına önemli katkı sağlamaktadır. Kopenhag'da 1843'te tarihi bir eğlence parkı olarak açılmış Tivoli Bahçeleri, bugün başarılı bir biçimde korunurken, açık hava konserleri, tiyatro gösterileri ve kültürel festivalleriyle Avrupa'nın önemli bir kültür endüstrisi odağı haline gelmiştir. Benzer şekilde, Barselona'da UNES-

¹ Kültür endüstrisi kavramı, Frankfurt Okulu'nun önde gelen düşünürleri Theodor W. Adorno ve Max Horkheimer tarafından geliştirilmiş ve kullanılmış bir kavramdır. İlk kez 1994 yılında yazdıkları Aydınlanmanın Diyalektiği (Dialektik der Aufklärung) adlı eserlerinde bu terimi kullanan Adorno ve Horkheimer, 'kültür'ün bir endüstri ve kültür ürünlerinin 'meta' haline gelmesiyle birlikte, kültür endüstrilerinin, kültürü ticarileştirdiğini, standartlaştırdığını, kitlelerin manipülasyonu altında kullanılmasını ve yapay ihtiyaçlar yaratılmasını sağladığını, bireyin özgür düşünme kapasitesini köreltildiğini, edilgin bir tüketici haline getirdiğini, sanatın özgünleştirici ve eleştirel potansiyelini yok ettiğini iddia ederler. Adorno ve Horkheimer'in 'kültür endüstrisi' kavramı, Hollywood filmleri, yaygın televizyon dizileri, reality şovlar, pop müzik, kitap ve dergi gibi yayınların yanı sıra, reklam ve medya sektörlerini içerir (Gomez-Diogo, 2016). Adorno ve Horkheimer'in 'kültür endüstrisi' olarak kullandığı kavram, 1980'lerden sonra, özellikle modern iletişim teknolojilerinin (medya, reklamcılık ve dijital platformların) ve tüketim kültürünün gelişmesiyle birlikte, Fransız akademisyenler ve İngiliz yazarlar tarafından 'kültür endüstrileri' olarak kullanılmaya başlanır. Kültürel üretimin çeşitliliğini vurgulayan kültür endüstrileri kavramıyla, Fransız ve İngiliz bilim insanları ekonomik kalkınmada olumlu rolünün altını çizen endüstriyel sektörleri işaret ederler (Pratt, 2009, s. 407). Birçok araştırmacı (Thorsby, 2008b, Florida, 2002), uluslararası kuruluşlar (UNESCO, Avrupa Birliği) ve KEA European Affairs gibi uluslararası danışmanlık şirketleri tarafından günümüz 'kültür endüstrileri' sınıflandırılmıştır. Thorsby (2008), kültür endüstrilerinin çekirdek halkasına edebiyat, müzik, sahne ve görsel sanatları, ikinci halkasına film sektörü, müzeleri, galerileri, kütüphaneleri ve fotoğrafçılığı, daha geniş halkaya kültürel miras ve tarihi alanları ve bu alanlara yönelik hizmetleri, yayıncılık ve basılı medya, ses kaydı, televizyon-radyo, video ve bilgisayar oyunlarını ve en dış halkaya ise, reklamcılık, mimarlık, tasarım ve moda sektörlerini koyduğu bir sınıflama yapmıştır. KEA European Affairs (2006), çekirdek sanat alanına, çıktılar prototipler olan endüstriyel olmayan faaliyetlerle tanımladığı görsel ve sahne sanatları ve kültürel mirası ve ikinci halkaya, müzik ve edebiyat, film, video, televizyon, radyo, video oyunları ve yayıncılık gibi kidesel çoğalmayı amaçlayan faaliyetleri tanımlar. UNESCO Kültür İstatistikleri Çerçevesinde (2009, 2012) ise kültür endüstrileri 3 kategoride sınıflandırılmıştır. Kültürel alan kategorisi altında, kültürel ve doğal miras (müzeler, arkeolojik ve tarihi yerler; kültürel manzaralar, doğal miras), performans ve kutlama (sahne sanatları, müzik, festivaller, fuarlar ve şölenler), görsel sanatlar ve el sanatları (güzel sanatlar, fotoğrafçılık, el sanatları), kitaplar ve basın (kitaplar, gazete ve dergiler, diğer basılı materyeller, kütüphane, kitap fuarları), görsel-ışışsel ve etkileşimli medya (film ve video, televizyon ve radyo, internet podcastleri, video ve bilgisayar oyunları) ve tasarım ve yaratıcı hizmetler (moda, grafik, iç mekân ve peyzaj tasarımı, mimari hizmetler, reklam hizmetleri) yer alır. İkinci halkada, turizm (kiralık seyahat ve turist hizmetleri, misafirperverlik ve konaklama), spor ve rekreasyon (spor, eğlence ve tema parkları, kumar) ve üçüncü halkada, somut olmayan kültürel miras (sözlü gelenekler ve ifadeler, ritüeller, dil, toplumsal uygulamalar), eğitim ve öğretim (kültürel değerler ve beceriler açısından), arşivleme ve koruma, ekipman ve destekleyici malzemeler bulunmaktadır. Avrupa Birliği Kültür İstatistikleri Sistemi Ağı ve İstatistik Ofisi'nin ortak çalışmasına göre, kültür endüstrileri on alanda sınıflandırılmıştır: Kültürel miras (müzeler, tarihi yerler, arkeolojik alanlar, somut olmayan miras), arşivler, kütüphaneler, kitap ve basın, görsel sanatlar (plastik ve güzel sanatlar, fotoğrafçılık, tasarım), sahne sanatları (müzik, dans, drama, sirk, kabare, karma sanatlar ve diğer canlı gösteriler), görsel-ışışsel ve multimedya (film, radyo, televizyon, video, ses kayıtları, multimedya çalışmaları, video oyunları), mimarlık, reklamcılık ve sanat zanaatları (ESSnet-Culture, 2012). Bu sınıflardan görüleceği üzere, tarihi alanlar kültür endüstrilerinin gelişeceği ve bu alanların korunmasının bu şekilde sağlanabileceği alanlar olarak 1980'lerden bugüne akademik yazında ve kentsel koruma ve canlandırma politika uygulamalarının önemli bir bileşeni olarak tanımlanmıştır. Kültür endüstrilerinin geliştirilmesi politikalarına bağlı olarak birçok başarılı kültürel miras odaklı kentsel canlandırma projesi tanımlanabilir.

CO Dünya Mirası Listesi'nde olan, ünlü Katalan mimar Antoni Gaudi tarafından tasarlanan, 1900–1914 arasında inşa edilen ve 1926'da halka açılan Güell Park, yalnızca bir turistik cazibe merkezi olarak değil, aynı zamanda, sanatsal performanslara ve tasarım etkinliklerine ev sahipliği yapan başarılı bir park örneğidir. Bu örneklerden görülebildiği gibi, çağdaş kentlerde tarihi mekânlar, kültür endüstrilerinin odakları olarak, tarihsel kimlikleri korunarak ve yeni işlevler eklenerek canlı tutulmaya ve yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Tarihi mekânlar, içerdikleri çeşitlilikler ve özgünlükler aracılığıyla, farklı kültürel, toplumsal ve ekonomik grupları bir araya getirerek, yeni toplumsal birlikteliklerin yaratılmasını sağlarlar (Gospdini, 2004). Özellikle ulus-devlet anlayışının hâkim olduğu toplumlarda,² tarihi ve kültürel miras, hem ulusal kimliği hem de kentlerin özgün yönlerinin, geleneklerinin ve farklılıklarının tanımlanmasını sağlar. Böylece, bireyler arasında birliktelik ve bütünlük gibi ortak hislerin yaratılmasına ve güçlendirilmesine aracılık ederler. Hatta, siyasi erk, belirli tarihi mekânları, toplumdaki farklı birey ve gruplar arasındaki birlik ve bütünlüğün kurulması ve ulusal kimliğin inşasında siyasi ve ideolojik araçlar haline getirerek, ulus inşasında kullanabilmektedir. Özetlemek gerekirse, tarihi kentler, tarihi ve kültürel miras alanları, bireyin kendi kimliğinden ulus kimliğinin inşasına, hem birey hem de toplum için 'yer' ve 'süreklilik' hislerinin geliştirilmesine, kentlerin ekonomik gelişimine, yeni istihdam ve iş fırsatlarının oluşmasına, kültürel ve toplumsal çeşitliliklere rağmen toplumsal birlikteliğin yaratılmasına önemli katkılar sağlar.

4. Araştırma Yöntemi

Kuramsal bir çerçevede "yer kimliği"ni tanımlayan bu nitel araştırma, Ankara'nın başkent ilanından sonra inşa edilen en önemli kent parklarından biri olan Gençlik Parkı'nın 100 yıllık 'kimlik' değişimini sistematik ve tarihsel olarak incelemektedir. Araştırma kapsamında, Gençlik Parkı'nın yer kimliği değişimi, 1923–1950, 1950–1980, 1980–2005 ve 2005–2025 olarak üzere dört ana tarihsel dönemde incelenmektedir. Her tarihsel dönemde yer kimliği, parkın fiziksel ortamı ve özellikleri, içinde yer alan etkinlikler ve park kullanıcıları için parkın anlamları açısından değerlendirilmektedir. Tekil örnek üzerinden tarihsel inceleme ve vaka inceleme yöntemlerini bir araya getirerek, Gençlik Parkı'nın kimliğinin yıllar içinde nasıl değişerek dönüştüğünü, bu dönüşümün arkasındaki faktörleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bunun için, Türkiye ve Ankara tarihindeki mekânsal, siyasal-ekonomik ve tarihsel bağlamdaki değişimler ile parkın kimliğindeki değişimler arasındaki ilişkiler kurularak, yer kimliği kavramının farklı bağlamlar tarafından etkileri keşfedilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca, bu araştırma, kentsel kimlik değişimi ile parkın geçirdiği kimlik değişimi

arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmayı ve bu bulguları kuramsal boyuta taşıyarak Sonuç bölümünde tartışmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada, Gençlik Parkı'nın kimliğindeki değişiklikler hem parkın kimliğini oluşturanların hem de bu kimlikleri algılayarak anlam üretenlerin bakış açılarından (yani 'kitlesel kimlik' ve 'kamusal kimlikler' olarak) ortaya çıkarılmaktadır.

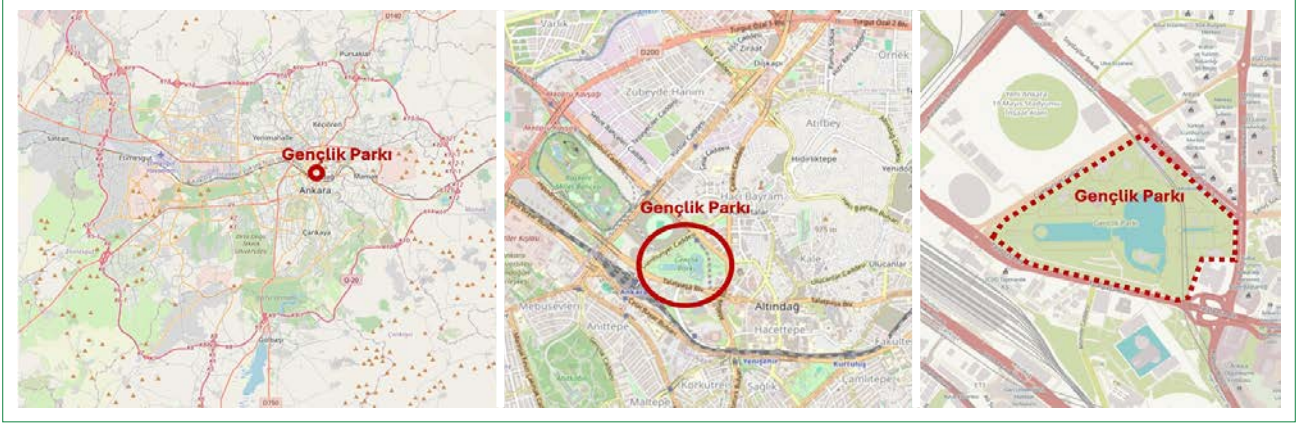
Bu nitel çalışmada, birincil ve ikincil, nitel ve nicel veriler kullanılmıştır. Arşiv belgeleri, doğrudan gözlem, kullanıcılarla anketler ve görüşmeler ve mekânsal analizler, araştırmanın ana veri kaynaklarıdır. Arşiv belgeleri, raporlar, kitaplar, akademik makaleler, tezler, gazete haberleri, sosyal medya ve internet kaynaklarında yer alan makaleler, planlar ve fotoğraflar gibi görsel belgelerden oluşmaktadır. Bu veriler, ikincil veridir; aynı zamanda, nitel ve nicel veri özelliklerine sahiptir. Gençlik Parkı'nın ilk inşasından bugüne kadar fiziksel ortamı, parkın içinde bulunan kullanım biçimleri ve etkinliklerin ve kullanıcılar açısından parkın anlamlarındaki değişimleri anlamak, parkın kitlesel kimliği ve kamusal kimliklerinin yanı sıra mekânsal, politik, ekonomik ve tarihsel bağlamdaki değişimlerini ortaya çıkarmak için, yazında bulunan bu tür ikincil kaynaklardan faydalanılmıştır.

Gençlik Parkı'nın kullanıcı profilini, kullanım sıklığını, mevcut mekân organizasyonu ve özellikleri, yönetim ve işleyişi hakkında doğrudan gözlem tekniğiyle birincil veri üretilmiştir. 2012 yılının Nisan ve Mayıs aylarında, ve daha sonraki yıllarda park defalarca ziyaret edilerek, fotoğraflar çekilmiştir; gözlem notları kaydedilerek gözlemler somut kanıtlar olarak belgelenmiştir. Ayrıca, parkın 2025 yılındaki hâline yönelik fotoğraflarla son dönemdeki değişimler tespit edilmiştir.

Bir diğer veri kaynağı, 2012 yılı Nisan ve Mayıs aylarında hafta içi ve hafta sonu günün farklı saatlerinde (10.00–12.00 ve 13.00–17.00) kullanıcılarla yapılan anketlerdir. Parkı ziyaret edenlerle yapılan 180 anket aracılığıyla, kullanıcı profili, parkın farklı kullanıcı grupları tarafından kullanım sıklığı, parkı ziyaret nedenleri, ne tür etkinliklerde bulundukları gibi soruları yanıtlamaları istenmiştir. Park kullanıcılarının Gençlik Parkı'na yönelik geçmiş ve güncel anılarını, parka verdikleri anlamları, eğer parkı artık kullanmıyorlarsa, kullanmama nedenlerini ortaya çıkarmak amacıyla Temmuz 2014'te 16 park kullanıcısıyla yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Anket ve derinlemesine görüşmeler aracılığıyla birincil, nitel ve nicel veri sağlanmıştır. Söz konusu anketler ve görüşmelerden elde edilen bulgular, 2012 sonrası Gençlik Parkı özelinde yapılan benzer araştırma bulgularıyla karşılaştırılarak, bulguların zamansal olarak değişip/değişmediği değerlendirilmiştir.

Ayrıca, Gençlik Parkı'nın farklı tarihsel dönemlerde değişen kimlik bileşenlerini incelemek için farklı dönemlere ait haritalar ve

² Ulus-devlet anlayışı, modern dönemde ortaya çıkan, belirli bir coğrafi sınırlar içinde yaşayan ve aynı milletin üyeleri olduğu kabul edilen bireylerin oluşturduğu siyasi bir örgütlenme biçimidir. Bu anlayış, Avrupa'da 17. yüzyıldan itibaren gelişen modernleşme ve milliyetçilik akımlarıyla şekillenmiştir. Ulus-devlet, küreselleşme karşısında tamamen ortadan kalkmamış; fakat bir dönüşüm geçirmiştir. Günümüzde, ulus-devletler, küresel iş birliği ve entegrasyon ile yerel bağımsızlık arasındaki dengeyi kurmaya çalışmaktadır; teknolojik değişim ve küresel iletişim karşısında vatandaşların ihtiyaçlarını yeniden tanımlamaktadır ve kimlik politikaları ve milliyetçi hareketlerle ulusal birliklerini sürdürmeye çalışmaktadır.



Şekil 1. Gençlik Parkı'nın Ankara'daki konumunun farklı ölçeklerde gösterimi (openstreetmap.org, 2024).

fotoğraflar bulunarak mekânsal analizler yapılmıştır. Bu veriler, arşiv kaynakları gibi ikincil veri kaynakları ve Google Haritalar üzerinden geliştirilen birincil verilerdir. Parkın son dönemlerine ait durumlarına yönelik ek bilgiler, akademik araştırmalar, arşiv çalışmaları, doğrudan gözlemler aracılığıyla tamamlanmıştır.

Son olarak, bu araştırmada, dört farklı tarihsel dönem için Gençlik Parkı'nın kitlesel ve kamusal kimlikleri bulunmaya çalışılmıştır. Her iki kimlik türünü ortaya çıkarmak için birincil ve ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Parkın kitlesel kimliğindeki değişimler, parkın tasarımındaki değişimler aracılığıyla izlenmiştir. Parkın kamusal kimliğine dair değişimler ise, park kullanıcılarının kamusal mekâna yüklediği ortak anlamlar üzerinden incelenmeye çalışılmıştır.

5. Gençlik Parkı'nın Değişen ve Dönüşen Yer Kimliği

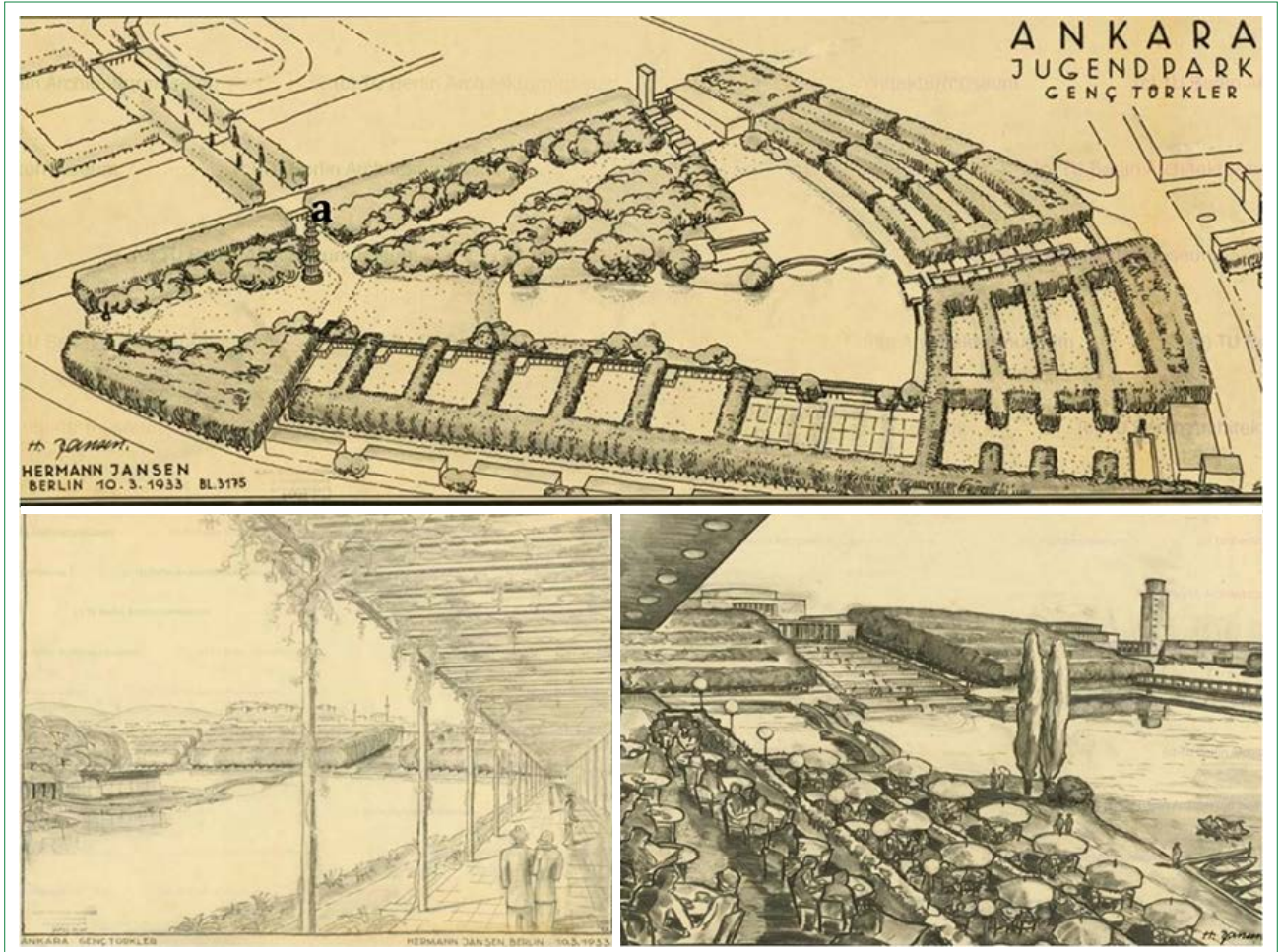
Gençlik Parkı, Ankara'da tarihi kent merkezi Ulus'un güneybatısında yer alan 27.5 hektarlık bir parktır. Park, şehrin en önemli tarihi kamusal alanlarından biridir. Parkın çevresi, tarihi merkezin önemli simge yapılarıyla çevrilidir. Parkın güneyinde tarihi tren garı, yeni yüksek hızlı tren garı, Kent Konseyi binası, Opera ve yeni ve eski Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestra binaları, batı ve kuzeybatısında büyük spor alanları, Atatürk Kültür Merkezi ve yeni yapılan Millet Bahçesi, doğusunda kamu binalarıyla ve yeni yapılan Melike Hatun Cami (öncesinde, İller Bankası binası) ve Ulus otobüs terminali, kuzeyinde ise, Merkez Bankası, Radisson Oteli, içinde iki tiyatro salonunun bulunduğu ünlü 'Vakıf Apartmanı' binası bulunmaktadır (Şekil 1).

5.1. 1923–1950 dönemi: Cumhuriyet'in başkentinin 'Devrimci Parkı'

1923'te Cumhuriyet'in ilanını izleyen yıllarda, Türkiye'de hayatın her alanında köklü değişimler ve dönüşümler yaşanmaya başlandı. Atatürk önderliğinde Kemalistler, 'imparatorluk'tan 'ulus-devlet'e geçişi sağlayacak kapsamlı bir 'çağdaşlaşma' projesi başlattı (Kasaba, 1997). Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)

hükümeti, 'dindar', 'gelenekselci' ve 'Doğulu' olarak nitelendirilen Osmanlı İmparatorluğu mirasını reddederek, tüm kurum ve kuruluşlarıyla devleti, toplumu ve şehirleri Batı medeniyeti ve kültürünü örnek alarak yeniden yapılandırmayı hedeflemiştir (Bozdoğan ve Kasaba, 1997). CHP'nin tek parti iktidarında, 13 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in başkenti ilan edilen Ankara, Türk milliyetçiliğini güçlü bir şekilde vurgulayan bu çağdaşlaşma projesinin ürünü olarak inşa edildi. Başkent Ankara, Batı ülkelerindeki örneklerine benzer kamu ve sivil toplum kurumlarının, sosyal ve kültürel yaşam pratiklerinin görüleceği mekânlarıyla yeni bir Türk kimliğini temsil edecek, modernleşmeyi, laikleşmeyi ve Batılılaşmayı simgeleyecek ve diğer Türk kentlerine örnek olacak şekilde 'modern bir kent' olarak inşa edildi (Kezer, 2015; Tankut, 1993). O yıllarda, Ankara, devlet desteğiyle kapsamlı bir inşaat programı izlenerek geliştirildi. Kentin planı ve mimarisinin arkasında, Cumhuriyet devrimlerine uygun, modern, batılı ve laik bir başkentin geliştirilmesi anlayışı yatmaktaydı (Bozdoğan, 1997; Türkoğlu Önge, 2007).

Gençlik Parkı, bu dönemde, Kemalistlerin Batılı, modern ve laik devlet ve toplum yaratma idealini hayata geçirmek amacıyla, devletin merkezi ve hiyerarşik karar süreçleriyle ve yukarıdan aşağıya bir yaklaşımla yabancı mimarlar ve tasarımcılar tarafından tasarlandı. CHP hükümeti, park kültürü ve rekreasyon anlayışını, modern toplumun yeniden inşası için 'yeşil bir devrim' olarak görmüştü (Memlük, 2004). Bu görüşe uygun olarak, Gençlik Parkı, modern, Batılı ve laik bir toplum geliştirmeyi, ulus duygusu oluşturmaya, kentli olma bilincini aşılamayı ve kültürel aydınlanmayı destekleyecek bir kamusal alan olarak planlandı (Demir, 2006; Memlük, 2004; Özer, 2005; Özdemir, 2009). Parkın ilk tasarım fikirleri, 1925'te Carl Christoph Lörcher tarafından geliştirildi. Lörcher, kent merkezine yakın İncesu Vadisi boyunca yeşil bir rekreasyon koridorunun parçası olarak Gençlik Parkı'nı öngördü. Bu fikir, daha sonraları, Alman mimar ve planı Herman Jansen tarafından da benimsendi. Jansen, 1935 yılında, tren garının hemen yanında, yeşillik alanları, gölgelikli pergolaları, 'Göl' adı verilen büyük havuzu ve çağlayanlı küçük su havuzuyla, Ankara Kalesi'nin güzel man-

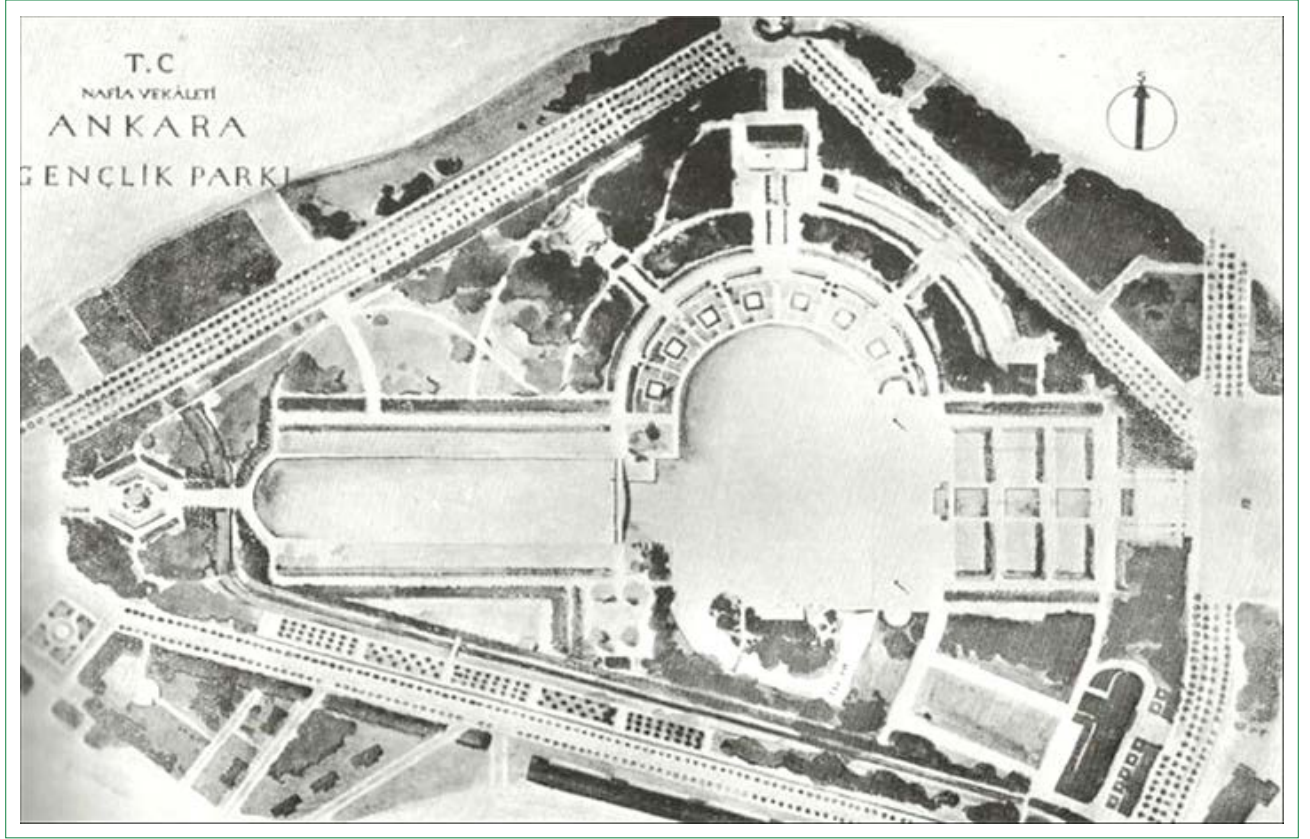


Şekil 2. Herman Jansen'in çizimlerine göre, Gençlik Parkı'nın 1935 tarihli ilk planı ve parkın farklı bölümlerine dair çizimleri (Jansen, 1933a; 1933b; 1933c).

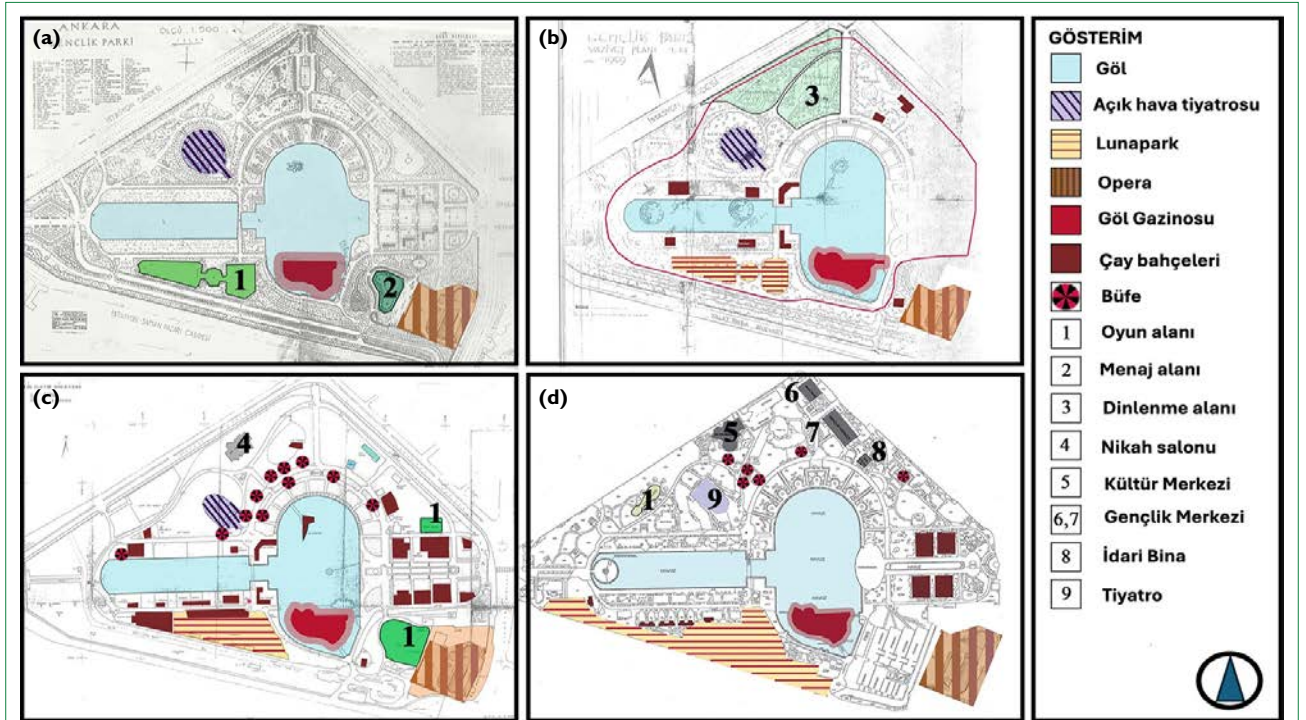
zarasının ve yeni inşa edilen Cumhuriyet binalarının görülebileceği bir şehir parkı önerdi (Şekil 2). Fransız mimar Theo Leveau, Jansen'in öngördüğü ana tasarım ilkelerini koruyarak, Gençlik Parkı'nın tasarımına son halini verdi; havuz ve bahçelerin formunda ufak değişiklikler yaparak 1936 yılında parkın nazım planını tamamladı (Akansel, 2009) (Şekil 3). İnşaatına 1938'de başlanan park, 1943'te halkın kullanımına açıldı.

Cumhuriyetin ilk yıllarından 1940'ların sonuna kadar, merkezî ve otoriter devlet yönetimi doğrultusunda, halk katılımı olmadan modern, Batı tarzı ve laik bir kent parkı olarak tasarlanarak inşa edilen Gençlik Parkı, beklenenin aksine, kapsayıcı ve demokratik bir kamusal alan olarak Ankaralıları hizmet etti. Parkın içinde bulunan Göl, sakinleştirici etkisinin yanı sıra, buz pateni, kürek çekme ve yüzme gibi spor etkinliklerinin yapıldığı, her mevsim kullanılabilen, parkın en çekici ögesi oldu ve Gençlik Parkı'nın modern, laik ve Batılı bir kimlik kazanmasında önemli bir rol oynadı (Akansel, 2009; Ulu- dağ, 1998). Gençlik Parkı'ndaki havuzlar, Ankara'nın karasal iklimini yumuşatan ve sıcak yaz günlerinde havayı serinletici öğeler olarak düşünülmüştü. Parkın havuzlarının kadın-erkek,

zengin-fakir, genç-yaşlı, suya özlem duyan herkes için ilgi çekici bir yer olacağı öngörülmüştür (Demir, 2006; Jansen, 1937). Parkta farklı sosyal sınıfları, cinsiyet ve yaş gruplarını bir araya getirmek ve kaynaştırmak için açık hava tiyatrosu, sergi salonu, oyun alanları ve çocuk bakım merkezi gibi çeşitli kültürel, eğitim ve eğlence alanlarına ve buz pateni, kürek, yüzme gibi spor faaliyetlerine yer verilmiş; böylece, toplumun modernleşmesinin nüfusun farklı kesimlerine yayılması amaçlanmıştı (Cantek Şenol, 2012; Demir, 2006; Özdemir, 2009) (Şekil 4). CHP hükümetinin laik, çağdaş bir Türk ulusu yaratma politikasını desteklemek amacıyla, Gençlik Parkı'nda ulusal törenler düzenlenmişti. Cumhuriyet'in bu yıllarında, Gençlik Parkı, Ankara'daki merkezi konumu sayesinde yürüyerek ve ücretsiz olarak erişilebilen, çekici, güvenli, konforlu ve her kesimi kucaklayan bir 'Devrim Parkı' olmuş; bütün bu özellikleriyle, son derece demokratik ve kapsayıcı bir kamusal alan olarak Ankaralıları hizmet vermişti (Akkar Ercan, 2016a; Demir, 2006). Gençlik Parkı'nın kitlesel kimliğinin bu nitelikleri, muhtemelen park ile kullanıcıları arasında sosyal bağların oluşmasına, dolayısıyla, halkın bu parka olan bağlılığını güçlendirmesine yol açmıştı (Akkar Ercan, 2016a).



Şekil 3. Theo Leveau'nun planı (1936) (Sanaslan, 2008).



Şekil 4. Gençlik Parkı'nın fiziksel çevre ve etkinliklerinin incelenen dört yarı dönemdeki değişimi: (a) 1936 Leveau planı, (b) 1956 revizyon planı, (c) 1976 revizyon planı, (d) 2009 yenileme planı.



Şekil 5. Gençlik Parkı'nın 1960'lardaki ve 1970'lerdeki mekânsal organizasyonunda Göl (Mimdap, 2009b).

5.2. 1950–1980 dönemi: 'Çift kimlikli' büyüyen başkent'in 'Eğlence ve Dinlenme Parkı'

1950–1980 yılları arasında Türkiye'de yapısal ekonomik ve politik değişimler yaşanmış; devletçi, tek partili bir yönetim sisteminden, liberal, çok partili bir yönetim sistemine geçilmiştir. 1950'li yılların başından itibaren büyük kentlerde sanayi başta olmak üzere yeni istihdam olanaklarının açılması sonucu, kırsal kentlere büyük göçler yaşanmıştır. Kırsal bölgelerden kentlere göçenlerin konut taleplerini karşılayacak devletin ve piyasanın yeterli konut sunamaması sonucu, kentlerin çeperlerinde gecekondü mahallelerinin inşası ve enformel (kayıt dışı) sektörün gelişimi başlamıştır. Bu dönemde, kentlerde formel ve enformel ilişkilerin hayatın her alanında görüldüğü ikili bir sistem oluşmuştur. Bir tarafta yasal süreçler doğrultusunda üretilen planlı kentsel alanlar, diğer tarafta yasal olmayan süreçlerle plansız olarak gelişen kentsel dokularıyla, Türkiye'de özellikle büyük kentler, 'çift kimlikli' gelişmeye başlamıştır.

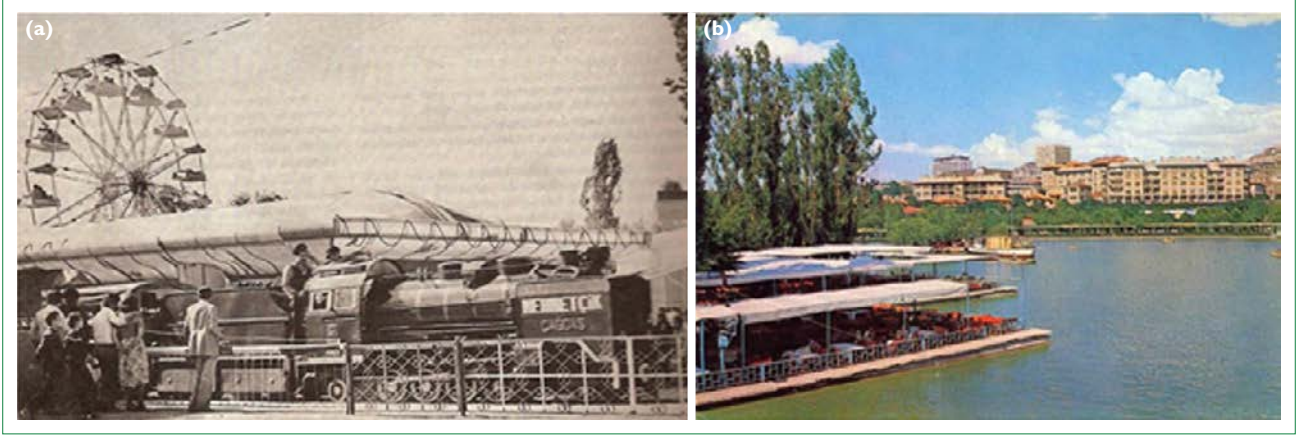
1950'lerin başından itibaren Ankara, yoksul gecekondü mahalleleri çoğaldıkça ve enformel sektörde çalışanlar arttıkça, çift kimlikli bir kent yapısına bürünmeye başlamıştır (Bozdoğan ve Kasaba, 1997). Bu dönemde, Erken Cumhuriyet döneminin 'çağdaşlaşma projesi'nin yaratmaya çalıştığı modern, batılı ve laik Ankara kimliği bulanıklaşmaya başlamıştır. Kentsel eşitsizliklerin ve birbirine zıt değer sistemlerinin ortaya çıktığı, kırsal geleneksel ile kentsel modern yaşam biçimleri, yasal ile yasal olmayan kentsel dokular ve formel ile enformel sektörler arasındaki çelişkilerin, Ankara'da yine bu dönemde, belirginleştiği görülür (Akkan Ercan, 2016a; Bozdoğan ve Kasaba, 1997; Kezer, 2015).

1956 yılında Ankara Belediyesi'nin onayladığı revizyon imar planı, Gençlik Parkı'nın kimliğinin değişmesine yol açmıştır. Önceki dönemde, kültürel, eğitim, eğlence ve spor işlevleriyle farklı toplumsal grupları bir araya getirmeyi amaçlayan huzurlu, güvenli, konforlu park, 1950'lerin sonlarında "eğlence ve dinlenme parkı" haline gelmiştir. Parka, lunapark, çay bahçeleri, içkili gazino ve restoranlar açılmış; daha çok ailelerin ve çocuk-

ların bineceği küçük bir trenin gidebileceği raylar döşenmiş ve bir golf kulübü eklenmiştir (Demir, 2006; Uludağ, 1998). Parkın 'devrimci park' kimliğinden 'eğlence ve dinlenme parkı'na doğru dikkatlice tasarlanan dönüşümü, modern, laik ve Batılı kimliğine zarar vermemiş; ancak parkın ticarileştirilmesinin ve özelleştirilmesinin önünü açmıştır. Gençlik Parkı'nın girişi ücretli hâle getirilerek, demokratik ve kapsayıcı özelliklerinden ödün verilmiş; 'nezih bir kamusal alan' imajı yaratılmaya çalışılmıştır. Batı tarzı gösterilerin yapıldığı gazino ve restoranları, lunaparkı, mini treni, Göl'e konulan kiralık sandalları ve deniz bisikletleriyle Gençlik Parkı, Cumhuriyetçi orta ve üst gelir gruplarının eğlence ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik verilen ayrıcalıklı bir kamusal alan halini almıştır (Şekil 5). Gençlik Parkı'nın bu dönemdeki dönüşümü, kırsal ve kentsel yaşam ile geleneksel ve modern değer sistemleri arasındaki çatışmaların gözlemlendiği ve Cumhuriyet'in modern, Batılı ve laik kimliğinin korunmasını amaçlayan müdahaleler olarak yorumlanabilir.

1970'lerin ortalarına kadar, çekici, güvenli ve konforlu park ortamı, Ankara'nın içindeki merkezi konumuyla herkesin yürüyerek, toplu taşıma ve özel araçla rahatlıkla erişebildiği Gençlik Parkı, kapsayıcı ve demokratik kimliğini korumuştur (Demir, 2006; Akansel, 2009). Bu dönemde, farklı sosyal sınıfların, yaş ve cinsiyet gruplarının eğlence ve dinlenme ihtiyaçlarının günün farklı zaman aralıklarında karşılanması sağlanmıştır. Kadınlara ve düşük gelirli gruplarına yönelik açık hava tiyatrosu, Göl Gazinosu ve diğer aile gazinolarında özel gündüz programları düzenlenmiş; geceleri ise, daha üst gelir gruplarına yönelik eğlence programları yapılmıştır (Cantek Şenol, 2012). Gençlik Parkı'ndaki pastane ve alkollü içkilerin içilebildiği mekânları daha çok gençlere ve çiftlere hitap ederken, yeni oyun alanları, lunapark, tiyatro, kütüphane ve çocuk bakım merkezi ailelerin ve gençlerin tercih ettiği alanlar olmuştur (Demir, 2006) (Şekil 4, 6).

1950–1980 yılları arasında, Gençlik Parkı, 'modern kentli' toplumun kültürel ve eğitim ihtiyaçlarından çok, eğlence ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılayan bir kamusal mekân haline gelmiştir. Özellikle devlet memurları ve aileleri, Ankara'nın yeni



Şekil 6. 1960'larda Gençlik Parkı'daki mini tren ve lunaparkın dönme dolabı (a) ve göl kenarındaki gazinoları ile çevresindeki yeşil alanları ve apartmanlar (b) (Mimdap, 2009b).

burjuvazisi ve orta sınıfı, Batılı, modern ve laik toplumun eğlence kültürünü benimsemekle kalmamış, aynı zamanda, kendi kültürel ve eğlence anlayışını yaratmışlardır (Demir, 2006).

Akşama doğru yeşilliği, nezihiği, şıklığıyla ünlü Gençlik Parkı'na gidildi. Ankara'da büyüyen bir çocuğa okyanus kadar büyük görünen havuzda kiralanan sandalla gezilir. Baba kürek çekerken, anne beyaz çerçeveli güneş gözlüğü, tiril tiril em-pirme elbisesiyle sandala bir kraliçe gibi otururdu. Göl Gazinosu'nda sahne alan Zeki Müren'in muhteşem sesinden söz edilirdi... ve semaverin üzerine konulan çaydanlıkla servis edilen çay bahçelerinden gelen çay kokusu... (Uzuner, 1998, s. 12).

Bu yıllarda, Gençlik Parkı, büyük fiskeyi, kayıkları ve deniz bisikletleriyle hatırlanan Göl'ü, Göl Gazinosu, çay bahçeleri, aile gazinoları, lunapark ve mini treniyle daha çok orta ve üst sınıfların gittiği, güzel anılarla hatırlanan, bu nedenle, bu sınıfların parka olan aidiyet hislerinin güçlü olduğu bir kamusal mekân olmuştur. Buna karşılık, Gençlik Parkı, Batılı ve modern kimliğiyle, çoğunluğu kırsal kesimden göç ederek gecekondulu mahallelerinde yaşayan, enformel sektörde çalışan 'yeni Ankaralıların' eğlence ihtiyaçlarına daha az hitap eden bir park olmuştur.

5.3. 1980–2005 dönemi: Uluslararası bir merkeze dönüşen Ankara'da 'Köhneleşen Park'

1970'lerde ekonomik krizle başlayan, toplumsal ve siyasal huzursuzluklarla devam eden ve 1980 darbesiyle sona eren bir dönemin ardından, Türkiye modernleşme, Batılaşma ve laikleşme hedeflerinin değiştiği yeni bir döneme girmiştir. Kültürel olarak heterojen, ulusal ve yerel siyasette İslami partilere halk desteğinin arttığı, buna karşılık, geleneksel sol görüşlü partilere halk desteğinin azaldığı, Cumhuriyetçi seçkinlerin kültürel değerlerinin sorgulandığı, toplumda alt gruplaşmanın arttığı ve toplumsal ayrışma ve kutuplaşmanın farklı siyasal, toplumsal ve kültürel alanlarda görüldüğü bir dönem olarak tanımlanabilir (Bozdoğan ve Kasaba, 1997).

Bu dönemde, küreselleşme ve neoliberal politikalar eşliğinde, başkent Ankara'nın çehresinde de önemli değişimleri gözlemlemek mümkündür. Ulus-devletin başkentinden küresel ağlarla bütünleşen uluslararası bir kent görünümü alırken, Ankara'nın çehresi küresel ile yerel, modern ile geleneksel, laik ile İslami sembolleri iç içe, birbirine eklenerek şekillenmiştir. İkonik konut ve ofis kuleleri, alışveriş merkezleri, kent merkezi ve dışında inşa edilen güvenli siteleri, nezihi mahalleler ve büyük ölçekli ulaşım altyapı yatırımlarıyla Ankara, bu dönemde, dünyadaki küresel kentlere benzer kentsel alanlara ve dokulara sahip olmaya başlamıştır.

1980 ile 2005 arasındaki yıllar, aynı zamanda, başkent Ankara'nın modern, batılı, laik imajının değiştiği ve İslami sembollerle kentin kimliğine güçlü müdahalelerin yapıldığı bir dönemdir. Bu yıllarda, kentin mimari dilini değiştiren İslami ve modern sembolleri bir arada kullanan yeni binalar ve kentsel alanlar inşa edilmiş; kamusal alanlardaki bazı modern, Batılı tarzda sanat eserleri müstehcen bulunarak, o alanlardan kaldırılmış, yerlerine İslami motiflerin ve sembollerin olduğu sanat eserleri konulmuştur. İlk defa bu dönemde, Kocatepe Cami'nin altında Beğendik mağazası gibi cami ile ticari işlevleri bir araya getiren yeni bina tipleri üretilmiş, bu tür alanlar kentin farklı bölgelerinde Ankara'nın 'yeni' kentsel kimliğine eklenmiştir. Bu yıllarda, Ankara'nın 'yeni' kimliği inşa edilirken, erken Cumhuriyet dönemi kimliğine ait özellikleri köhnemeye bırakılmış, yok edilmiş, ortadan kaldırılmış ve değersizleştirilmeye çalışılmıştır.

1970'lerin ortalarından itibaren tarihi kent merkezi Ulus, bakımsızlık, yüksek suç ve güvenlik sorunları nedeniyle çöküntü alanı haline gelmeye başlamış; orta ve üst gelir grupları arasında Ulus'un çekiciliği azalırken, Gençlik Parkı artık 'güvensiz, modası geçmiş, köhne' bir park imajı vermeye başlamıştır (Mimdap, 2009b).

Küçükken ailelerimizle, arkadaşlarımızla, tanıdıklarımızla birlikte aile çay bahçelerine giderdik... 1960'larda çok nezihi gazinolar vardı... Ankara'da evlendim, çocuklarım oldu. Hafta sonları çocukla-

rimızı başarılarını kutlamak ya da tatil günlerinde eğlenmek için lunaparka götürürdük. 1980'lerden sonra oraya gitmeyi bıraktık. Hayat değişti ama Park da değişti... Artık düzgün bir aile parkı değildi. ...aile olarak gitmek gerçekten güvenli değil. (73 yaşında, 56 yıldır Ankara'da yaşayan bir park kullanıcısı, kadın, 2014)

Gençlik Parkı'nın kamusal imgesi, bu dönemde 'eski, köhne ve güvensiz bir park' olmaya başlamış; eski kullanıcıları artık parka gitmeyi bırakmıştır (Uludağ 1998; Demir 2005, 2006). Yine bu dönemde, parkın dış duvarları yıkılarak, tüm toplumsal kesimlerin erişimine açılmış ve giriş ücretleri kaldırılmıştır. Gençlik Parkı, genelde, gecekondu ve tarihi alanlardaki yoksul mahallelerden gelenler ve marjinal gruplar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Park, 1980'lerden 2005'e kadar çokça kullanılan buz pateni, yüzme, deniz bisikleti ve sandallarla, orta sınıfın eğlence mekânları olan gazinoları, kültürel ve eğitim faaliyet alanları gibi bazı özgün işlevlerini kaybetmiştir (Mimdap, 2009b). 1994 yerel seçimlerini kazanarak Büyükşehir Belediyesi yönetimine gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), yeşil devrimin sembolü Gençlik Parkı'na yeterince bakım-onarım yapmamıştır (Mimdap, 2009b). Eskimeye, köhneleşmeye bırakılan, zaman içerisinde, alt gelir gruplarının, gecekondu sakinlerinin, işsizlerin, evsizlerin ve daha çok erkeklerin kullandığı bir park haline gelmiştir. Parkta, kökleri arabesk kültürüne dayanan yeni bir eğlence kültürü hâkim olmuştur (Demir, 2006). Bu dönemde, Park, daha az modern ve Batılı hâle gelirken, yine laik özelliklerini korumuştur. Parkın köhne, demode ve güvensiz imajı, orta ve üst gelir gruplarını parktan uzaklaştırmıştır. 1990'ların sonlarına gelindiğinde, orta ve üst gelir grupları açısından bakıldığında, Gençlik Parkı'nın daha az kapsayıcı ve demokratik bir kamusal alana dönüştüğü ve eski orta ve üst gelirli kullanıcıları için ise, mekân bağlılığı veya süreklilik duygusu yaratan veya sosyal birlik ve uyumu artıran bir kamusal alan olmaktan çok uzak olduğu eski kullanıcılarla yapılan görüşmeler aracılığıyla tespit edilmiştir:

1990'larda pek gitmemeye başladık. Eski keyfi kalmadı, parkın. Parkta arabesk müzikler çalınıyordu. Eski nezh halinden eser kalmamıştı. İçinden geçerken genç kızlar korkardı, erkekler çok laf atardı, tekin bir yer olmaktan çıkmıştı. (63 yaşında, eski bir park kullanıcısı, kadın, 2014)

Lunaparkın eski hâli yoktu. Elinde sigara dolaşan bir sürü işsiz adam, gecekondu gidenlerle doluydu. Parka gitmemeye başladık biz, o zaman. (71 yaşında, emekli, eski bir park kullanıcısı, erkek, 2014)

Bu dönemde, Gençlik Parkı bir önceki dönemlere ait özgün kimlik özelliklerini ve bu özellikler için gelen eski kullanıcılarını kaybettiğini; buna karşılık, alt gelir grupları, gecekondu sakinleri, işsizler gibi 'yeni kullanıcıları' açısından daha kapsayıcı ve demokratik bir park haline gelmiştir.

5.4. 2005–2025 arası dönem: Post-modern Ankara'nın 'Yepyeni Gençlik Parkı'

Uzun bir süre bakımsız ve sahihsiz bırakılan Gençlik Parkı'nı, 2005 yılında AKP'li Büyükşehir Belediyesi yenileme kararı vermiştir. Tarihi kimliğine zarar vermeden 'modern bir çehre' yaratarak Gençlik Parkı'nı daha nitelikli bir parka dönüştürmeyi amaçladıklarını ifade eden mimar Öner Tokcan'ın yenileme projesi doğrultusunda park yenilenmiş ve 30 Ağustos 2009'da yeniden kullanıma açılmıştır (Mimdap, 2009a; 2009b) (Şekil 4, 7).

Yenileme projesi, parkın köhneleşmiş görünümünü değiştirerek, Gençlik Parkı'nı estetik açıdan etkileyici bir kamusal alan haline getirmiş ve parktaki güvenlik önlemleri artırılmıştır. Gece aydınlatmasının iyileştirilmesi ve gece-gündüz güvenlik görevlileri ve kameralarla parkın izlenmesi, parkı güvenli bir kamusal mekân haline getirmiştir (Şekil 8). Yapılan düzenlemeyle, parka girişler ücretsiz hâle getirilmiş; lunapark alanı genişletilmiş; kültür, eğitim, eğlenme ve dinlenme işlevleri yenilenmiş; uygun fiyata ayaküstü yemek yenecek ve alkolsüz içecek servisi yapan yeni kafeler ve büfeler açılmıştır. Mevcut tasarımı, parkın ticari alanlarını artırmıştır. Parktaki kafelerin ve restoranların, lunaparktaki eğlence mekânlarının bilet fiyatlarının uygun olması, Gençlik Parkı'na her kesimden insanın rahatlıkla gelebilmesini ve içindeki hizmetlerden yararlanmasına olanak sağlamıştır. Bu yeni planlama, tasarım ve yönetim politikaları, parkı, kullanıcıları için daha konforlu, çekici ve güvenli hâle getirirken, parkın ekonomik canlılığını geri kazandırarak, parkın kapsayıcı ve demokratik kimliğini güçlendirmiştir (Memlük, 2012; Akkar Ercan ve Memlük, 2015).

Gençlik Parkı, parkın yakın çevresinden herkesin yürüyerek erişebildiği bir parktır. Bununla birlikte, 1980 sonrası hızla yayılarak büyüyen Ankara'da, Gençlik Parkı'na kentin farklı bölgelerinden yürüyerek ulaşmak mümkün değildir. Buna karşılık, şehrin birçok farklı bölgesinden toplu taşıma ve özel araçla parka rahatlıkla ulaşmak mümkündür. Belirli bir ücret karşılığında parkın farklı yerlerinde bulunan yeraltı ve yer üstü otoparklar sayesinde özel araç kullanıcıları parka rahatlıkla erişebilmektedir. Bu anlamda, parkın hem yürünerek, hem toplu taşıma ve özel araçla erişebilirliği çok yüksektir.

Gençlik Parkı'nda, spor etkinlikleri dışında, park tüm eski etkinliklere olanak sağlamaktadır. 2012 yılında yapılan anket sonuçlarına göre, ziyaretçiler, Gençlik Parkı'na en çok dinlenmek ve rahatlamak (%65,2), açık havada dolaşmak (%64,9), eğlenmek (%64,4), arkadaş ve tanıdıklarla buluşmak (%53,4) ve kafelerde vakit geçirmek (%37,6) için gelmektedir. Buna karşılık, park kullanıcılarının yalnızca %18,6'sı kültürel ve eğitim etkinlikleri ve gençlik merkezini ziyaret etmek için gelmektedir (Memlük, 2012). 2018 yılında, Gençlik Parkı üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, parka gelenlerin %16,1'i parka erişimin rahat ve kolay olduğu, %15,6'sı arkadaşlarıyla ve %7'si aileyle vakit geçirebildiği, %13,2'si açık havada dolaşabildiği ve doğada vakit geçirebildiği, %7,2'si fiziksel veya ruhsal olarak dinlenebildiği, %7'si parkın büyük olduğu, %6'sı parkı sevdiği, %4,5'u spor yapabildiği, %4,6'sı



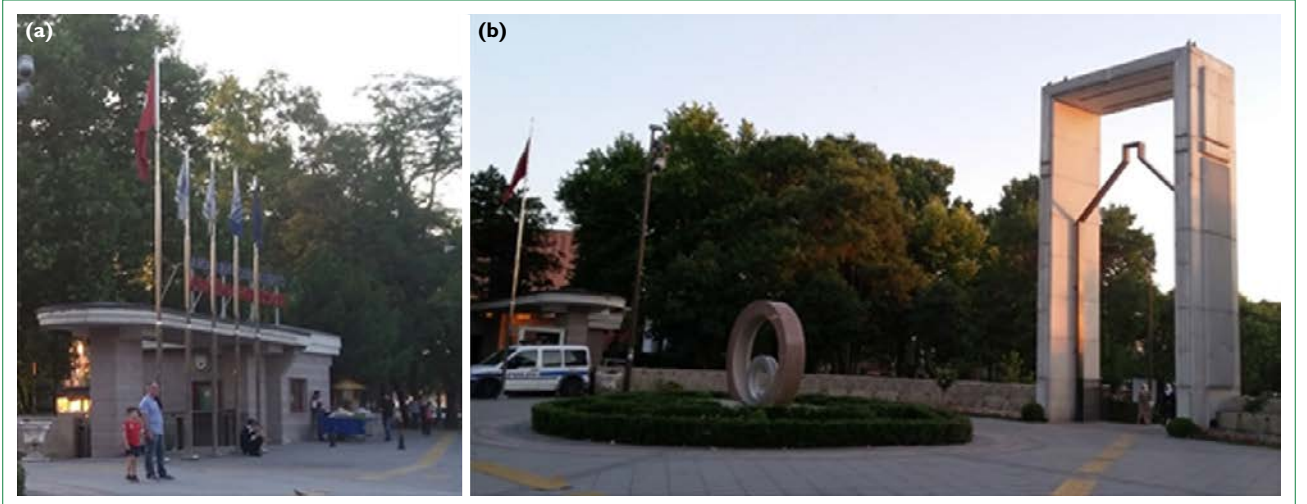
Şekil 7. 2005 Yenileme Projesi'ne göre Gençlik Parkı'nın fiziksel çevre ve etkinlikleri (Google Haritalar).



Şekil 8. Gençlik Parkı'nın yenilenmesinden sonra artırılan güvenlik önlemleri: Parkın çeşitli yerlerine konulan güvenlik kameraları, parkta sürekli gezen güvenlik görevlileri ve Ulus meydanı tarafındaki karakol (Akkar Ercan, 2012; 2013).

farklı etkinlik olanakları, %3,3'ü piknik yapabildiği ve %3,9'u çocuk oyun alanları için parka gelmektedir (Önal ve Sağır, 2018). Buna karşılık, %1'i sanatsal aktivitelere katılım ve %1,7'si kitap okumak için geldiğini belirtmiştir (Önal ve Sağır, 2018). 2021'de yapılan bir başka araştırmaya göre, park kullanıcılarının %51'i ailesiyle, %44'ü arkadaşlarıyla gelmektedir; kullanıcıların %34'ü dinlenmek, doğada vakit geçirmek, %25'i aile ve arkadaşlarla vakit geçirmek, %17'si bir şeyler yemek veya içmek, %13'ü lunaparka gitmek, %16'sı parktaki oyun alanlarını kullanmak, %13'ü çimlerde oturmak ve %10'u yürüyüş yapmak için kullanmaktadır (Dizdaroğlu, 2022). 2012'den bugüne yapılan kullanıcı anketlerinden görüleceği gibi, yeni Gençlik Parkı, ağırlıklı olarak eğlenme, dinlenme, sosyalleşme ve tüketim amacıyla kullanılırken, en az kültürel ve eğitim amaçlı etkinlikler için tercih edilmektedir.

2005–2009 yılları arasında yapılan yenileme projesi, Gençlik Parkı'nın erken Cumhuriyet dönemine ait özgün özelliklerini, sembollerini ve kültürel miras değerlerini değiştirmiştir. 'Modern' bir park inşa edilirken, Gençlik Parkı, fiziksel ve sembolik olarak tamamen yenilenmiş; parkın kitlesel kimliği, yerel yönetimin hayal ettiği toplumu geliştirmek amacıyla yeniden şekillendirilmiştir. Yenileme projesi, küresel ile yerel, İslami ile modern simgeleri bir arada kullanan post-modern bir mekân üretirken, Gençlik Parkı'na yepyeni bir park kimliği üretmiştir. Çağlayanlı küçük havuzlar, fıskiyeli ve ışıklı hâle dönüştürülmüş; Göl'ün üzerindeki yaya köprüsünün özgün tasarımı değiştirilmiş; Göl'ün tasarımı ve işlevi değiştirilerek, aydınlatma ve su gösterilerinin yapılabileceği bir gösteri sahnesi haline getirilmiştir. Göl'ün batı ve doğu uçlarına Cumhuriyet Meydanı ve Park Meydanı adları



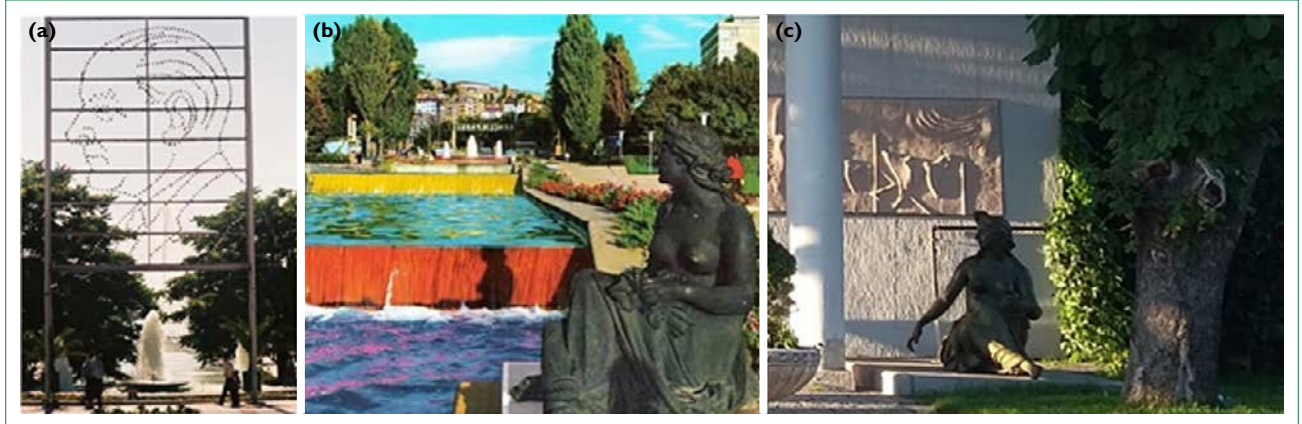
Şekil 9. Gençlik Parkı'nın Ulus meydanı tarafındaki giriş kapısını tanımlayan eski mütevazı bilet gişesine (a) karşılık parkın yenilenmesiyle yapılan yeni anıtsal kapısı (b) (Akkar Ercan, 2015).



Şekil 10. Gençlik Parkı'nın Ankara Garı tarafındaki kapısına inşa edilen yeni anıtsal kapı (a) ve parkın içindeki Cumhuriyet Meydanı'na konulan yeni heykel (b) (Akkar Ercan, 2013).

verilen iki meydan eklenerek, Göl'ün özgün formu değiştirilmiştir. Parkın tüm girişlerine tasarlanan yeni anıtsal kapılar ve Cumhuriyet Meydanı'na eklenen sanat eserleri, parkın yeni kimliğini oluşturan diğer öğelerdir (Şekil 9, 10). Mini trenin rayları, parkın Ulus girişindeki Atatürk panosu, Romalı kız ve erkek heykelleri, parkın özgün çiçeklikleri gibi kültürel miras değeri taşıyan ve parka kimliğini veren simgesel değerler kaldırılmış veya yerleri değiştirilmiştir (Şekil 11). Parktaki ağaçların bir kısmı kesilmiştir. 1640–1712 yılları arasında yaşamış Türk klasik müziği ustası Osmanlı müzisyeni Buhurizade Mustafa İtri'nin heykeli, yeni Avrupa Birliği ormanını sembolize eden heykel gibi parkın özgün kimliğini değiştirici yeni semboller eklenmiştir (Şekil 12). Göl kenarındaki eski çay bahçeleri, gazinolar ve lokantalar yıkılmış (Şekil 13); Göl'den uzak şekilde yerleştirilen, cam cepheli yeni kafeler açılarak, kafe kültürü teşvik edilmiştir. Yeni kafelerin bahçelerine deniz kıyısı ortamı izlenimi veren beyaz ters koni veya

yelken şeklindeki gölgelikler yerleştirilmiştir (Şekil 14). Osmanlıca “şehrin yıldızı” anlamına gelen *Şehr-i Ahter* ismiyle anılan eski Göl Köşkü restore edilerek düğün salonu olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 15). Parkın özgün özelliği olan açık hava tiyatrosunun yerini tiyatro binası almış; modern bir mimari tarzıyla yeni kültür merkezi ve tiyatro binası inşa edilmiştir. Parkın Ulus tarafından girilen özgün, modernist tarzda tasarlanmış, mütevazı görünümlü kapısının yanına, onunla zıtlık sergileyen, Selçuklu tarzı dekorasyonunun modern yorumu olarak tanımlanabilecek büyük bir park kapısı inşa edilmiştir (Mimdap, 2009a) (Şekil 9). Tüm bu değişiklikler, Gençlik Parkı'nın erken Cumhuriyet dönemine ait kitlesel kimliğini ve bu kimliğe ilişkili kamusal kimliklerin kaybolmasına neden olmuştur. Bu kimlik değişimi, parkın kullanıcıları için yere bağlanma, ait hissetme ve yerle birlikte süreklilik duygusu yaratma, sosyal birlik ve uyumu güçlendirmeye yönelik kamusal imgeler yaratma kapasitesini azaltmıştır.



Şekil 11. Gençlik Parkı'nın Ulus Meydanı girişinde bulunan eski Atatürk heykeli (a), bu girişten başlayarak Göle doğru inen havuz başında Romalı kız heykeli (b), heykelin yeni yeri olan park İdari Binası'nın önü. (Suvanki, 2012 (a); Soyak, tarihsiz (b); Akkar Ercan, 2015 (c)).



Şekil 12. Gençlik Parkı'ndaki yeni kafeler ve restoranların bahçelerindeki gölgelikler (Kaynak: Akkar Ercan, 2013).



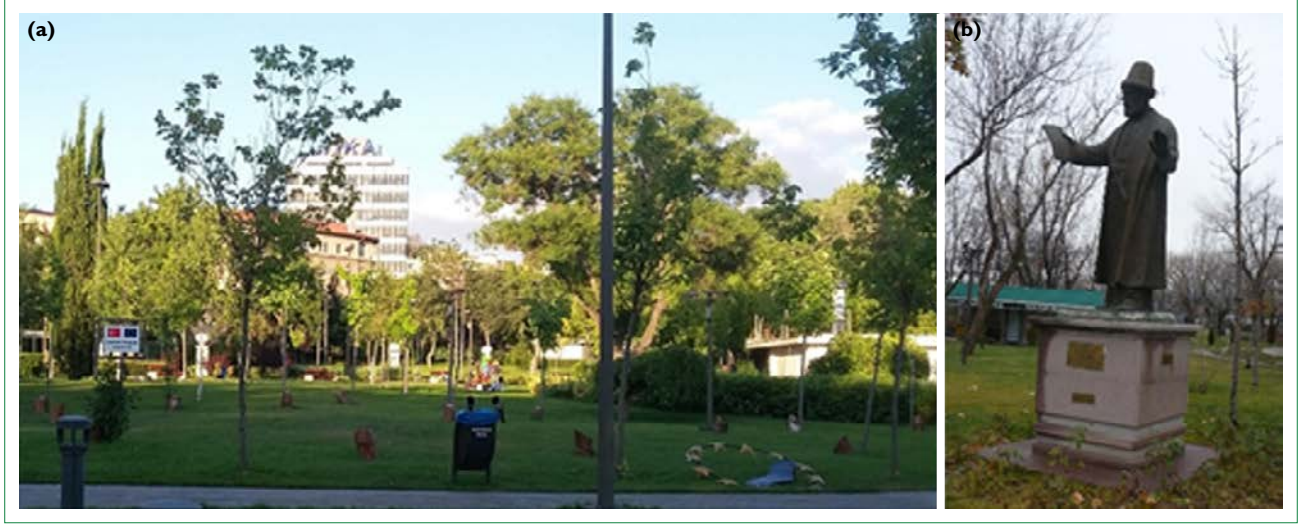
Şekil 13. Gençlik Parkı'nda genişletilen yaya yolları ve oturma alanları (Akkar Ercan, 2013).

2005–2019 arasındaki dönemde, AKP'li Büyükşehir Belediyesi, muhafazakâr kesimlerin içki tüketimini rahatsız edici görmesi nedeniyle, Gençlik Parkı'ndaki kafelerde alkollü içki

servisi yasaklanmıştır. Bu yeni düzenleme, bu tür yeme-içme tercihleri olan laik toplumsal grupların Park'tan dışlanmasına yol açmıştır. Aynı dönemde, Gençlik Parkı'nda ulusal bayram-



Şekil 14. 'Şehr-i Ahter' ismiyle yeniden açılan eski Göl Gazinosu (Kaynak: Akkar Ercan, 2012).



Şekil 15. Avrupa Birliği ormanı olarak tasarlanan alan (a) ve Osmanlı müzisyeni Buhurizade Mustafa İtri'nin heykeli (b) (Kaynak: Akkar Ercan, 2015).

lardan ziyade, özellikle dini bayramların kutlandığı bir kamusal alan haline gelmiştir. Bazı özel gece ve günlerde, özellikle dini bayramlarda düzenlenen halk konserleri, toplumun çoğunlukla muhafazakâr kesimlerine hitap etmektedir. AKP'li Büyükşehir Belediyesi'nin park kullanıcılarının inancına ve yaşam tarzına dayalı yeni bir kimlik tasvir eden politikaları nedeniyle parkın kapsayıcı ve demokratik kimliği olumsuz yönde etkilmiştir. Bazı muhafazakâr gruplar için parkın kapsayıcı kimliği gelişirken, kamusal alanın laik karakterinden ödün verilmiştir. Yeni sembolleri, etkinlik alanları ve yönetimiyle, 'yepyeni' bir Gençlik Parkı yaratılırken, park, belirli bir grubun toplumsal ağlarını güçlendiren, Cumhuriyet'in erken döneminde inşa edilen kültürel mirası, parkın kamusallığını, kapsayıcı ve demokratik mekân olma özelliklerini zayıflatan bir kimliğe bürünmesine neden olmuştur. Bu yeni kimlik, eski kullanıcılarına, Ankara'nın laik kesimlerine ve 'yeni' orta sınıfa hitap etmemektedir. Parkın eski kullanıcılarıyla yapılan görüşmelerde, parka sıklıkla giden insanların eski Gençlik Parkı'na dair anılarını canlandıracak mekânsal sembolleri bulamadıklarını, bu nedenle artık parkı ziyaret etmedikleri tespit edilmiştir:

Cumhuriyetin simgesiydi. Park bizim için modernleşmenin ve demokratikleşmenin, dayanışma ve beraberliğin, eşitliğin simgesiydi. İlk yıllarından geriye hiçbir şey kalmadı... (76 yaşında, park kullanıcısı, erkek, 2014)

Eski muhteşem günlerine yakışan uygun tipte insan olmadığı için Gençlik Parkı'na gitmiyorum. Artık burası polisle dolu. Park polis karakolu haline geldi, bu yüzden orada kendimi rahat hissetmiyorum. (64 yaşında, park kullanıcısı, kadın, 2014)

Eski Gençlik Parkı değil. Kalabalıklaşıyor; yeşil alanlar daha küçülüyor. Göl eski göl değil; düzgün çay evleri ve gazonlar yok. Artık oraya gitmiyorum. (59 yaşında, park kullanıcısı, erkek, 2014)

Bir parka benzemiyor; kafelerle dolu birkaç yeşil alan ve kalabalık... Kalabalık bir beton parkta oturmayı tercih etmiyorum. Ayrıca, parktaki insan profilini de beğenmiyorum. (28 yaşında, park kullanıcısı, erkek, 2014)

Gençlik Parkı'nın yenilenmesi sonrası kimlik değişimi, parkın kullanıcı gözünde zihinsel imgesini değiştirmiş ve parkın toplumun süreklilik duygularını güçlendirme kapasitesini eski kullanıcıları için zayıflatmıştır (Akkar Ercan, 2016a; Uludağ ve Aycı, 2016). 2014 yılında Ankara'nın tüm ilçelerinden 731 kişiyle yapılan bir ankete göre, Ankara'nın kamusal kimliğini oluşturan en önemli yerlerin, erken Cumhuriyet dönemine ait binaların, anıtların ve kent parklarının olduğu bulunmuş; buna karşılık, bu yerler arasında Gençlik Parkı on sekizinci sırayı almıştır (Eraydın, 2014). 2012 yılında yapılan bir başka araştırmada, Gençlik Parkı'nın ağırlıklı olarak 18–45 yaş arası (%76,1), ilkokul ve lise mezunu (%65,3) ve düşük ve düşük-orta gelirli vatandaşlara (%90,6) hizmet verdiği bulunmuştur (Akkar Ercan ve Memlük, 2015). Parkı kullanan kadın kullanıcılar (%52,2) erkek kullanıcılara (%47,8) göre daha fazladır (Akkar Ercan ve Memlük, 2015). Park üzerinde daha sonraki yıllarda yapılan araştırmalarda da, benzer sonuçlar tekrarlanmıştır (Önal ve Sağır, 2018; Dizdaroğlu, 2022). Sonuç olarak, AKP'li Büyükşehir Belediyesi döneminde geliştirilen yeni tasarımı, sembolleri ve yönetimiyle, daha az laik, modern ve Batı tarzı özelliklere sahip 'yepyeni' bir kimlikle Ankaralıları hizmet veren Gençlik Parkı, eski kullanıcıları ve 'yeni' orta sınıf için daha az kapsayıcı ve demokratik bir kamusal alan haline gelirken, düşük ve orta gelirli ve muhafazakâr topluluklar için daha kapsayıcı ve demokratik bir park haline gelmiştir.

2005 sonrası, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Gençlik Parkı hakkında yüksek maliyetli bir projenin yapılıp yapılmaması konusunda karar alırken, 2010 yılında bir kamuoyu araştırması yapmış ve parka 2,7 milyon dolarlık³ bir aydınlatma ve su gösteri projesinin uygulanması yönündeki olumlu anket sonuçlarını kamuoyuyla paylaşmıştır (Cumhuriyet Ankara, 2010). Yerel yönetimlerin kamusal alanlara yönelik projeleri geliştirirken katılımcı bir yaklaşım izlemesi, toplumun özgün gördüğü ve içselleştirdiği ortak değerleri ortaya çıkarmak, yerel demokrasiyi geliştirmek ve toplumda yer aidiyeti duygusunu yaratmak için önemlidir. Ancak, kamusal alanların tasarımına yönelik bu tür pahalı projeleri meşrulaştırmak amacıyla halk katılımını sağlamaya çalışmak, kamu yararına değildir. Farklı dönemlerde, Gençlik Parkı'nın bazı önemli mekânsal sembolleri, parktan kaldırılmıştır. Buna karşı bazı CHP milletvekillerinin ve Mimarlar Odası gibi sivil toplum kuruluşlarının itirazda bulunmuştur; ancak Büyükşehir Belediyesi, bu itirazları dikkate almamıştır (Cumhuriyet Ankara, 2009; 2010; Mimdap 2009b, 2009c). 1994–2019 yılları arasında AKP'li Büyükşehir Belediyesi'nin karar alma süreçlerinde otoriter ve merkezîyetçi bir tutum takınması, Gençlik Parkı'nın demokratik ve kapsayıcı kitlesel kimliğini zayıflatan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

2019–2025 yılları arası CHP'li Ankara Büyükşehir Belediyesi, Gençlik Parkı'nın kimliğinin eski haline dönüştürülmesi yönelik çalışmalar yapmıştır. Gençlik Parkı'nın eski kimliğini temsil

eden Ulus girişindeki Atatürk panosu eski yerine yerleştirilmiş, parka en son dönemde eklenen Avrupa Birliği ormanını sembolize eden heykel kaldırılmış; parkın tarihini ve Jansen Planı'ndaki yeşil alan kararlarını anlatan panolar konulmuştur (Şekil 16). *Şehr-i Ahter* ismiyle açılan düğün ve balo salonu, *Gençlik Parkı 100. Yıl Nikah Salonu* olarak adlandırılmış, böylece nikah salonunun 1970–1990 yılları arasındaki kullanımına geri döndürülmüş; parkın yönetim binasının önündeki Romalı kız ve erkek heykelleri tümüyle kaldırılmıştır (Şekil 16). Göl kenarına piknik masaları eklenerek, insanların eskisi gibi havuz kenarında vakit geçirebilecekleri sosyal alanlar yaratılmıştır (Şekil 17). Parkın Ulus girişi tarafında önceden kafe olarak düzenlenmiş bir alan Ankara Kent Konseyinin katkılarıyla yeniden düzenlenmiş; bina önündeki açık alana ahşap platformlarla bir sahne ve oturma alanları haline getirilmiş ve alana ahşap çiçek rafları eklenmiştir (Şekil 18). Parktaki çocuk oyun alanları artırılmış, eskisi gibi parkın doğal yeşil alan özelliğini ve eğlence, dinlenme ve sosyalleşme sağlayan bir kamusal alan kimliği ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Parkın bazı bölümleri Atatürk resimleri ve Türk bayrağı flamalarıyla süslenmiş; birçok bölgesine dönüşüm çöp kutuları eklenmiş, doğal bitki örtüsünün bakımına ve gelişmesine özen gösterilmektedir (Şekil 17). Temiz ve bakımlı bir kamusal alan olarak, doğal ve estetik özellikleri ve lunapark gibi eğlence mekânlarıyla Gençlik Parkı'nın geçmişteki kimlik özelliklerine kavuşturulmaya çalışılmaktadır. Parkın her yerinde bedava internet hizmeti verilmektedir. Parkın birçok hizmet binası, farklı kamusal hizmetlerin kullanımı için tahsis edilmiştir. Parkta, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin Kültür ve Sosyal İşleri Dairesi Turizm Şubesi, Peyzaj Bölge Şefliği, İnovatif Teknoloji ve Bilim A.Ş., Lidar İstasyonu, meşid ve Turizm Danışma Bürosu, Ankara Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM) bulunmaktadır.

2023 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi, Gençlik Parkı Kültür Merkezi, Şehir Tiyatroları ve Gençlik Merkezi binalarında kapsamlı tadilatlar yapmış, Gençlik Parkı'nın toplumun eğitimine katkı sağlayan ve kültür ve sanatı toplumla buluşturan bir kamusal mekân olmasına yönelik birçok etkinlik düzenlemektedir. Kültür Merkezi ve Şehir Tiyatroları'nda farklı kesimlere hitap edecek müzik konserleri, tiyatro ve opera etkinlik alanı olarak işletilmektedir. Türk sanat, halk ve tasavvuf müziği gibi müzikler yanında, Türkçe pop ve rock müziği gibi müzikler yapan sanatçıların konserleri, opera gibi Batı tarzı klasik müzik konserleri, farklı yaş gruplarına yönelik uygun bilet fiyatlarıyla tiyatro gösterilerinin yapıldığı bir alan haline getirilmiştir (ABB, 2025). Ayrıca, parkın Ulus girişi tarafında, havuz önündeki yeni meydana (Park Meydanı) ara ara halka açık konserler düzenlenmektedir. 2019'dan itibaren, farklı gelir, yaş ve cinsiyet gruplarını kapsayıcı etkinliklerin çeşitlendirilmesi, parkın toplumsal kapsayıcı ve demokratik kimliğini güçlendiren, parkın toplumun farklı kesimlerini birleştirici ve eğitici rollerini güçlendiren yönetim politikaları olarak gösterilebilir. Gençlik Merkezi, 30 Kasım 2024'te *Gençlik Akademi Ulus* adıyla yeniden açılmış; içinde

³ Türkiye Merkez Bankası'nın döviz kurlarına göre, 4 Ocak 2010'da, 1 Amerikan Doları 1.48 TL'dir.



Şekil 16. Atatürk panosunun Gençlik Parkı'nın Ulus girişine tekrar yerleştirilmesi (a), parkın tarihini anlatan yeni panoların eklenmesi (b), parkın yeni tabelandırımları (c), Gençlik Parkı 100. Yıl Nikah Salonu (d), Romalı kız ve erkek heykellerinin kaldırıldığı eski yönetim binasının (yeni Ankara AKOM) önü (e) (Akkar Ercan, 2025).

öğrenciler ve üniversite öğretim üyeleri için bireysel ve ortak çalışma alanlarının, müzik ve resim atölyelerinin, sergi alanlarının, spor etkinlik alanlarının (yoga, pilates, ücretsiz masa tenisi, Bilardo, langirt) ve kafeteryanın bulunduğu bir alan haline getirilmiştir (Şekil 18). Günlük 15–35 yaş arasında 500–600 orta öğretim ve üniversite öğrencisinin yararlandığı bu merkez, Gençlik Parkı'nın eğitim, kültür ve spor faaliyetlerini barındıran bir park olarak kimliğini güçlendiren bir unsur olmuştur.

Yönlendirme tabelalarının yenilenmesi ile birlikte yayalar için parkın erişilebilirliği artırılmıştır (Şekil 16). Hâlen, Gençlik Parkı, büyükşehir belediyesinin özel güvenlik sistemleriyle kontrol edilen güvenli ve kontrollü bir kamusal alandır. Bununla birlikte, parkta hâlâ plastik yapı malzemeleriyle yapılmış, çirkin ve ucuz görünen birçok büfe, parkın güzelliğini bozmaktadır (Şekil 19). Sonuç olarak, CHP'li Büyükşehir Belediye yönetimi, 2019'dan sonra, Gençlik Parkı'nın tasarımına yönelik ufak müdahalelerle ve parkın eski dönemlerdeki özgün kamusal kimliğini anımsattıran yönetim politikalarıyla, Gençlik Parkı'nın kapsayıcı, demokratik, modern, Batılı, laik kimliğini güçlendirmeye çalışarak, parkın özgün kamusal kimliğinin gelecek nesillere aktarılması amaçlandığı görülmektedir.⁴

6. Sonuç

Çağdaş şehirlerin tarihi kamusal mekânlarındaki yer kimliği konusuna odaklanan bu araştırma, Gençlik Parkı'nın kimliğinin küresel ve yerel bağlamların etkisinde değiştiğini göstermeyi amaçlamıştır. Her tarihsel dönemde, mekânsal, siyasal-ekonomik ve tarihsel bağlamlarla ilişkili olarak parkın fiziksel çevresinin, içinde yer alan etkinliklerin ve parka verilen anlamların, dolayısıyla parkın kimliğinin değiştiği görülmektedir. 1923'ten itibaren dört döneme dair yapılan incelemede, Gençlik Parkı'nın her yenilenmesinde, parkın özgün kültürel ve tarihi değerlerinin, sembollerinin ve kamusal kimliğinin erozyona uğradığı ve yeni sembol ve anlamlarla kimliğinin belirli düzeylerde değiştiği görülmektedir. Ancak, 2005'e kadar yapılan planlama, tasarım ve yönetim müdahalelerinden farklı olarak, 2005 sonrası yenileme projesi ve 2005–2019 yılları arasında parka yönelik yönetim politikaları, Gençlik Parkı'nın özgün kimliğinin tamamen değişmesine neden olmuştur. Yaratıcı bir yıkım süreci sonucu, parka yepyeni bir kimlik inşa edilmiş; özgün yapı çevrenin fiziki özellikleri ve sembolleri, parkın sunduğu hizmet ve etkinlikler, dolayısıyla, parkın kamusal kimliği önemli ölçüde değişmiştir. Bir başka deyişle, parka özgün, değişmesi gereken kimlik özellikleri ve değerleri değiştirilmiştir.

⁴ 2019–2025 yılları arasında CHP'li Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin Gençlik Park'ta yaptığı yeni mekânsal ve yönetim düzenlemelerine yönelik kullanıcı anketleri yapılmadığı için, kullanıcı tipleri, kullanıcıların parkı ne amaçla kullandığı, parkın kimliğinin nasıl algılandıkları açısından detaylı değerlendirme bu araştırma kapsamında yapılamamıştır.



Şekil 17. Gençlik Parkı'na yapılan yeni sahne ve oturma alanları (a), Atatürk resimleri, ve Türk bayrakları ve Ankara Büyükşehir Belediyesi flamalarıyla süslenmiş Ankara Şehir Tiyatroları ve Kent Orkestrası binası (b), parka yeni eklenen dönüşüm çöp kutuları (c), Göl kenarındaki piknik masaları ve parkın temizlik ve peyzaj bakım hizmetleri (d) (Akkar Ercan, 2025).

2019–2025 yılları arasında, parkın tasarımı ve yönetimiyle ilgili müdahaleler, Gençlik Parkı'nın kapsayıcı, demokratik, laik, modern ve Batılı kimliğini hatırlatmaya ve özellikle sanat, kültür ve eğitim alanlarında yaratıcı endüstrilerin geliştirilmesine yönelik müdahalelerden olarak değerlendirilebilir.

Gençlik Parkı, 100 yıllık Cumhuriyet tarihinde ne mummylanarak bir müze haline getirilmiş; ne yıkılarak tamamen ortadan kaldırılmış, ne de kültürel miras değerleri ticarileştirilmiş ve metalaştırılmıştır. Ama, sahip olduğu değerler kimi dönemlerde değersizleştirilmiş ve ulusal ve yerel düzeyde toplumun farklı grupları arasındaki değer sistemlerinin çatışma odağı haline gelerek, özgün kimlik özellikleri yok edilmiş; yepyeni bir kimlikle Ankara'nın yeni yüzünde toplumun karşısına çıkartılmıştır. Parkın bu yeniden yaratılışında toplumu dışlayan, merkezileşen ve hiyerarşik planlama yaklaşımı önemli bir rol oynamıştır. Buna karşılık, 2019 yılından itibaren, parkın özgün kimliğine ait kapsayıcı, demokratik, modern, Batılı ve laik kimliğini güçlendirici kültürel, eğitim, toplumsal, eğlence ve spor amaçlı etkinliklerin artırılması, parkın kimliğinin değişirken de-

ğişmemesi gereken değerlerini ve özgün özelliklerinin nasıl korunabileceğine ve geliştirilebileceğine dair ipuçları vermektedir.

Gençlik Parkı'nın tarihsel olarak kimlik değişimine yönelik incelemeden çıkartılacak bir diğer sonuç, parkın tasarımı ve yönetim süreçlerine katılım ve yönetişimiyle ilgilidir. İncelenen tarihi dönemlerin hiçbirinde, parkın tasarımı, yönetimi ve kullanımıyla ilgili kararlarda katılımcı planlama yaklaşımı benimsenmemiştir. Bu durum, parkın kapsayıcı ve demokratik kimliğini zayıflatan bir faktördür. Dört farklı dönem içerisinde, parkın kapsayıcı ve demokratik kamusal kimliği açısından en güçlü olduğu dönem, erken Cumhuriyet dönemidir. 1923–1950 dönemi, diğer dönemlerle karşılaştırıldığında, farklı toplumsal kesimlerin rahatlıkla parka ulaştığı ve hiçbir mekânsal, toplumsal veya ekonomik sınır olmaksızın parkı kullanabildiği tek dönemdir.

Gençlik Parkı'nın kimliğinin 100 yıllık evrilme öyküsü, geleceğe yönelik dersler çıkarmamız açısından çok önemlidir. Gençlik Parkı'nın kimliğindeki değişim bağlamsal ve evrimsel bir perspektifte incelendiğinde, şehrin sadece bir çıktığı ya



Şekil 18. Gençlik Akademi Ulus binasının içi (Akkar Ercan, 2025).



Şekil 19. Parkın estetik niteliklerini bozan özensiz büfeler (Akkar Ercan, 2025).

da sonuçtan ibaret olmadığı ve sürekli bir oluşum içerisinde olduğunu göstermektedir. Gençlik Parkı örneği, ayrıca, yer kimliğinin, mekânsal, politik-ekonomik ve tarihsel bağlamlara dayalı olarak, birçok paydaşın veya aktörün karşılıklı etkileşimi sonucu, sürekli değişebilir ve evrilebilir olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, yer kimliğinin evrimi, çoklu bağlamlara, tarihsel oluşumlara ve kimi zaman savaş, doğal afetler gibi beklenmedik durumlara ve olaylara bağlıdır. Bu evrimsel süreç, her zaman bilinçli bir biçimde de oluşmayabilir. Gençlik Parkı özelinde görüldüğü gibi, mekânın kitlesel kimliği (modern, laik, Batılı, kapsayıcı ve demokratik kimlik özellikleri), mekânın zaman içerisinde sürekli sahip olması gereken özgün ve değişmez özellikleri ve değerleri-

dir. Zaman-mekân sürekliliği içerisinde, mekân var oldukça, mekânın bu özelliklerinin değişmemesi gerekir. Bu nedenle, mekânı şekillendirme gücü olanların tarihi ve kültürel değerlere ve alanlara müdahalelerinde bu özgün özellikleri ve olmazsa olmaz değerleri en üst düzeyde anlamaları gerekir. Yer kimliğine yapılacak müdahaleler, yerin kitlesel kimliğiyle beraber, bu alanların temsil ettiği ve toplumun üst düzeyde kıymet verdiği değerlerin, anlamların ve toplumsal hafızanın, dolayısıyla 'kamusal kimlikler'in, yok olmasına neden olabilir.

Gençlik Parkı'nın kimlik değişimine yönelik incelemeden çıkarılabilecek ikinci önemli konu, yer kimliğinin oldukça karmaşık -çoklu, birbiriyle ilişkili- süreçlerle ortaya çıktığıdır. Bununla

birlikte, her yerin kimliği ve oluşum biçimi tekildir ve kendine özgüdür. Gençlik Parkı'nın yer kimliğinin tarihsel olarak incelendiği bu araştırmada, küresel etkenlerin ötesinde, yer kimliğini değiştiren etkenler arasında yerel ve ulusal siyaset, ekonomik koşullar, kültürel ve toplumsal değişimler gibi yerel dinamiklerin çok önemli etkilerinin olduğu görülmektedir.

Üçüncü olarak, bu araştırma, kentsel veya kırsal alanlarda, tarihi, kültürel veya doğal miras alanlarının koruma uygulamalarında ekonomik ve sosyal faktörlerin yanı sıra, yerel ve küresel düzeydeki siyasi motivasyonların da oldukça etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Gençlik Parkı örneğinde görüldüğü gibi, yerel (veya merkezi) yönetimde iktidarda olan siyasi partiler, siyasi görüşlerine veya ideolojik duruşlarına dayanarak, yerlerin kitlesel kimliğini önemli ölçüde şekillendirme kapasitesine sahiptir. Dahası, neyin korunması gerektiği, ne ölçüde korunması gerektiği ve şehrin geçmişinin (veya yer kimliğinin) hangi yönlerinin korunması gerektiği konusundaki kararlar, ağırlıklı olarak iktidardaki siyasi kurumlar tarafından belirlenmektedir. Farklı siyasi ideolojiler arasındaki güç çatışmaları ve çekişmeler, çoğu zaman yer kimliğinin yok edilmesine yol açmaktadır. Halbuki, yer kimliğini oluşturan mimari ve çevresel sembollerin arkasında bir tarihsel anlatı bulunmaktadır. Bu sembollerin kaybolması veya yok edilmesi, tarihin bir bölümünü temsil eden ve toplumun kültürüne ve tarihine ait değerlerin, anlamların ortadan kaldırılmasına neden olur. Siyasi iktidarlar, mekânsal müdahalelerinde bu yüksek değerlere müdahale ettiklerinin bilinciyle daha duyarlı olmaları gerekir. Hatta yere dair müdahalelerin toplumun tüm kesimlerine açık, kolektif karar alma süreçleriyle kapsayıcı bir yönetim anlayışıyla yapılması kritik önem taşır. Bu sayede, kültürel mirasın korunması ve yer kimliğinin evrilmesi en demokratik ve kapsayıcı şekilde gerçekleşecektir. Burada ideal durum, yer kimliğinin değişmezlerini korumak ve yeniliklere uygun olarak, yeni değerlerin ve kimlik özelliklerinin oluşumuna imkân sağlamaktır. Bu yaklaşım, yer kimliğinin evrilerek gelişmesini ve sürdürülebilirliğini sağlayacaktır.

Kentsel miras alanlarını korumada topluluk temelli ve katılımı teşvik edici yaklaşımların benimsenmesi önem kazanmaktadır. Koruma planlarının hazırlanması ve uygulanmasında uzmanların yanı sıra, geniş yelpazede toplumsal grupların ve paydaşların katılımını sağlayacak demokratik ve kapsayıcı yönetim yöntemlerinin benimsenmesi ve uygulanması gereklidir. Bu yöntemler sayesinde, yer kimliğine ait değerlerin ve anlamların öğrenilmesi, yere karşı aidiyet hislerin artırılması ve yerin korunması gereken değerlerinin toplum tarafından sahip çıkılması mümkün olacaktır. Bu nedenle, planlamada yönetimi demokratik ve kapsayıcı kılaacak yenilikçi yöntemlerin ve iletişim yollarının bulunması, geliştirilmesi ve uygulanması kritik önem taşımaktadır.

Kentsel miras alanlarının korunarak geliştirilmesinde kültür endüstrilerinin yaratıcı gücünün ayrıca önemi bulunmaktadır. Kentlerin imajlarının geliştirilmesinde ve tarihi mekânların korunarak canlandırılmasında dikkatlice kullanılacak

kültür endüstrileri hem kültürel mirasın farklı kesimler tarafından sahiplenerek korunmasına, hem de geliştirilecek yenilikçi sektörlerle kentin ekonomik, kültürel, toplumsal, çevresel değerlerine katkı sağlayabilecektir. Burada kritik konu, yerel karar vericilerin, yerin kimliğini bozmadan geliştirilecek kültür endüstrilerinin hangi sektörler olacağına dair kararları özenle ve dikkatlice almaları ve bu kararları hayata geçirebilecek çoklu ortaklıkları dikkatli adımlarla planlayarak hayata geçirmeleridir.

Ethics committee approval: As this study does not involve direct human participation or data that requires ethics committee approval, approval from the ethics committee was not obtained.

Informed consent: All participants were informed about the purpose and scope of the study, and written informed consent was obtained in accordance with ethical principles.

Conflict of interest: The author declare that there are no financial or personal conflicts of interest related to this study.

Funding and support: This research was supported by the funding from the European Union Seventh Framework Programme, funded by Planning, Urban Management and Heritage (PUMAH) [FP/2012-2016] under the grant agreement no. 295045.

Use of artificial intelligence (AI): No AI-based writing or editing tools were used at any stage of this study.

Peer-review: This manuscript was evaluated through a double-blind peer-review process. The manuscript was revised in accordance with the reviewers' comments.

Etik kurul onayı: Bu çalışma, doğrudan insan katılımı ya da etik kurul onayı gerektiren nitelikte veri içermediği için etik kurul onayı alınmamıştır.

Bilgilendirilmiş onam: Araştırmaya katılan tüm bireyler, çalışmanın amacı ve kapsamı konusunda bilgilendirilmiş; etik ilkeler doğrultusunda gönüllü katılımları sağlanarak yazılı onamları alınmıştır.

Çıkar çatışması: Yazarın bu çalışmayla bağlantılı finansal ya da kişisel herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansman ve destek: Bu araştırma, Planlama, Kentsel Yönetim ve Miras (PUMAH) [FP/2012-2016] tarafından finanse edilen Avrupa Birliği Yedinci Çerçeve Programı'nın 295045 numaralı hibe sözleşmesi kapsamındaki finansmanı ile desteklenmiştir.

Yapay zekâ kullanımı: Bu çalışmanın herhangi bir aşamasında yapay zekâ tabanlı yazım ya da düzenleme araçları kullanılmamıştır.

Hakem değerlendirmesi: Makale, yazar ve hakem kimliklerinin karşılıklı olarak gizli tutulduğu bağımsız hakemlik süreciyle değerlendirilmiş ve hakem görüşleri doğrultusunda gözden geçirilmiştir.

Kaynaklar

- Akansel, C. (2009). *Revealing the values of a republican park: Gençlik Park de-ciphered in memory and as monument* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Akkan, M. (2006). Kentsel dönüşüm üzerine Batı'daki kavramlar, tanımlar, süreçler ve Türkiye. *Planlama Dergisi*, 36, 29-38.
- Akkan Ercan, M. (2007). Public spaces of post-industrial cities and their changing roles. *METU Journal of Faculty of Architecture*, 24(1), 115-137.
- Akkan Ercan, M. (2010). Searching for a balance between community needs and conservation in historic neighborhoods of Istanbul. *European Planning Studies*, 18(5), 833-859.
- Akkan Ercan, M. (2016a). Evolving' or 'lost' identity of a historic public space? The tale of Gençlik Park in Ankara. *Journal of Urban Design*, 22(4), 520-543.
- Akkan Ercan, M. (2016b). Tarihi ve kültürel miras alanlarında devingen ve evrimsel bir yer kimliği kavramsallaştırılması. *İdealkent*, 7(20), 720-745.
- Akkan Ercan, M. ve Memlük, N. O. (2015). More inclusive than before?: The tale of a historic urban park in Ankara, Turkey. *Urban Design International*, 20(3), 195-221.
- Altman, I. ve Low, S. (Ed.). (1992). *Place attachment*. Plenum Press.
- AlSayyad, N. (2001). Global norms and urban forms in the age of tourism, manufacturing heritage, consuming tradition. N. AlSayyad (Ed.), *Consuming tradition manufacturing heritage, global norms and urban forms in the age of tourism* içinde (ss.1-34). Routledge.
- Anderson, B. (1983). *Imagined communities*. Verso.
- ABB (Ankara Büyükşehir Belediyesi) (2025). *Etkinlikler*. <https://www.ankara.bel.tr/etkinlikler/program> Erişim: 31.01.2025.
- Ashworth, G. J. ve Tunbridge J. E. (1990). *The tourist historic city*. Belhaven.
- Ashworth, G. J. ve Graham, B. (2005). *Senses of place: Senses of time*. Ashgate.
- Barker, C. ve Galasinski, D. (2001). *Cultural studies and discourse analysis: A dialogue on language and identity*. Sage.
- Bozdoğan, S. (1997). The predicament of modernism in Turkish architectural culture: An overview. S. Bozdoğan ve R. Kasaba (Ed.), *Rethinking modernity and national identity in Turkey* içinde (ss. 133-156). University of Washington.
- Bozdoğan, S. ve Kasaba, R. (1997). *Rethinking modernity and national identity in Turkey*. University of Washington.
- Butina Watson, G. ve Bentley, I. (2006). *Identity by design*. Architectural Press.
- Cantek Şenol, F. (2012). *Cumhuriyetin ütopyası: Ankara*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Carmona, M. (2014). The place-shaping continuum: A theory of urban design process. *Journal of Urban Design*, 19(1), 2-36.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T. ve Tiesdell, S. (2010). *Public places—Urban spaces* (2. Basım). Architectural Press.
- Cheshmehzangi, A. ve T. Heat (2012) Urban identities: Influences on socio-environmental values and spatial inter-relations. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 36, 253-264.
- Cohen, E. (1987). Authenticity and commoditization. *Annals of Tourism Research*, 15(3), 371-386.
- Cooke, P. (Ed.) (1989). *Localities*. Unwin Hyman.
- Cumhuriyet Ankara. (2009, 25 Eylül) Eski halinden eser kalmadı! *Yapi.com.tr*. http://www.yapi.com.tr/Haberler/eski-halinden-eser-kalmadi_72693.html
- Cumhuriyet Ankara. (2010, 10 Aralık). 6 milyona fiskeye dansı. *Yapi.com.tr*. http://www.yapi.com.tr/Haberler/6-milyona-fiskeye-dansi_84361.html
- Demir, E. (2005). Park kullanım kalıpları: Gençlik Parkı ziyaretçileri üzerine bir araştırma. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 3(14), 19-42.
- Demir, E. (2006). Toplumsal değişme süreci içinde Gençlik Parkı: Sosyolojik bir değerlendirme. *Planlama Dergisi*, 4, 69-77.
- Dizdaroğlu, D. (2022) Assessing women's satisfaction, safety and use in urban parks: A case study of Gençlik Park. Y. Aksoy ve E. Duyan (Ed.), *Contemporary issues in architecture and urban planning (architecture and exploration)* içinde (ss. 72-88). Dakam Yayınları.
- Eraydın, Z. (2014). *The global image of the city: Impacts of place branding on the image of Ankara* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- ESSnet-Culture. (2012). European statistical system network on culture. Final Report. European Union, Luxembourg.
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class: And how it's transforming work, leisure, community and everyday life*. Basic Books.
- González, S. ve Healey, P. (2005). A sociological institutionalist approach to the study of innovation in governance capacity. *Urban Studies*, 42(11), 2055-2069.
- Gospodini, A. (2004). Urban morphology and place identity in European cities: Built heritage and innovative design. *Journal of Urban Design*, 9(2), 225-248.
- Gustafson, P. (2001). Meanings of place: Everyday experience and theoretical conceptualisations. *Journal of Environmental Psychology*, 21(1), 5-16.
- Hague, C. (2005). Planning and place identity. C. Hague ve P. Jenkins (Ed.), *Place identity, participation and planning in Europe* içinde (ss. 3-19). Routledge.
- Hague, C. ve Jenkins, P. (Ed.) (2005). *Place identity, participation and planning in Europe*. Routledge.
- Hamdi, N. ve Goethert, R. (1997). *Action planning for cities: A guide to community practice*. John Wiley.
- Handal, J. (2006). Rebuilding city identity through history: The case of Bethlehem-Palestine, G. Butina Watson ve R. Zetter (Ed.), *Designing sustainable cities in the developing world* içinde (ss. 51-68). Ashgate.
- Hewison, R. (1987). *The heritage industry*. Methuen.
- Huigen, P. P. P. ve Meijering, L. (2005). Making places: A story of De Venen. G. J. Ashworth ve B. Graham (Ed.), *Senses of place: Senses of time* içinde (ss. 19-30). Ashgate.
- Jansen, H. (1933a). *Ankara Jugendpark Genç Türkler* [Çizim, 10.03.1933]. Architekturmuseum der Technischen Universität Berlin. <https://architekturmuseum.ub.tu-berlin.de/index.php?set=1&p=79&Daten=158156>
- Jansen, H. (1933b). *Ankara: Gençlik parkı, kahveden operaya bakış* [Çizim, 15.06.1933]. Architekturmuseum der Technischen Universität Berlin. <https://architekturmuseum.ub.tu-berlin.de/index.php?set=1&p=79&Daten=158339>
- Jansen, H. (1933c). *Ankara Genç Türkler* [Çizim, 10.03.1933]. Architekturmuseum der Technischen Universität Berlin. <https://architekturmuseum.ub.tu-berlin.de/index.php?set=1&p=79&Daten=158335>
- Jansen, H. (1937). *Ankara imar planı*. Alaeddin Kral Yayınevi.
- Kezer, Z. (2015). *Building modern Turkey: State, space and ideology in the early republic*. Pittsburgh Press.
- Kasaba, R. (1997). Kemalist certainties and modern ambiguities. S. Bozdoğan ve R. Kasaba (Ed.), *Rethinking modernity and national identity in Turkey* içinde (ss. 15-35). University of Washington.
- KEA European Affairs (2006). The economy of culture in Europe. European Commission, Brussels.
- Knox, P. ve Pinch, S. (2010). *Urban social geography: An introduction* (6. Basım). Prentice Hall.
- Kotler, P., Haider, D. ve Rein, I. (1993). *Marketing places*. Free Press.
- Lowenthal, D. (1985). *The past is a foreign country*. Cambridge Press.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. MIT Press.
- Lynch, K. (1972). *What time is this place?* MIT Press.
- Madanipour, A. (1996). *Design of urban space: An inquiry into a socio-spatial process*. Wiley and Sons.
- Massey, D. (1984). *Spatial divisions of labour: Social structures and geography of production*. Macmillan.
- Massey, D. (1995). The conceptualization of place. D. Massey ve P. Jess (Ed.), *A place in the World? Places, cultures and globalization* içinde (ss. 45-85). Oxford University Open University Press.

- Memlük, N. O. (2012). *Inclusivity of public space: Changing inclusivity of an urban park*. Gençlik Parkı, Ankara [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Memlük, Y. (2004). Yakın geçmişten geleceğe peyzaj oluşumları. 2. Peyzaj Mimarlığı Kongresi Bildiri kitabı içinde (ss. 188-197). Peyzaj Mimarları Odası.
- Mimdap. (2009a, 12 Şubat). *Gençlik Parkı baharla birlikte yaşama dönüyor*. <https://mimdap.org/haberler/genclik-parky-baharla-birlikte-yathama-donuyor/>
- Mimdap. (2009b, 2 Aralık). *Geçmişten günümüze Gençlik Parkı*. <https://mimdap.org/gozlem/gecmithten-gunumuze-genclik-parky/>
- Mimdap. (2009c, 2 Aralık). *Yeni Gençlik Parkı üzerine eleştiriler*. <https://mimdap.org/gozlem/gecmithten-gunumuze-genclik-parky/2/>
- Montgomery, J. (1995). The story of temple bar: Creating Dublin's cultural quarter. *Planning Practice & Research*, 10(2), 135-172.
- Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius loci*. Rizzoli.
- Önal, S. ve Sağır, M. (2018) Ankara kent parklarının kullanımının belirlenmesi. *Ankara Araştırmaları*, 6(1), 77-90.
- Özdemir, A. (2009). Katılımcı kentli kimliğinin oluşumunda kamusal yeşil alanların rolü: Ankara kent parkları örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, (1), 144-153.
- Özer, M. N. (2005). Bir kültürel miras olarak Gençlik Parkı. *Planlama Dergisi*, 4, 16-25.
- Pratt, A. C. (2009). Cultural economy.: R. Kitchin ve N. (Ed.), *International encyclopedia of human geography* içinde (ss. 407-410). Elsevier.
- Procock, D. ve Hudson, R. (1978). *Images of the urban environment*. Macmillan.
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K. ve Kaminoff, R. (1983). Place identity: Physical world socialization of the self. *Journal of Environmental Psychology*, 3, 57-83.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. Pion.
- Robinson, M. (2001). Tourism encounters: Inter- and intra-cultural conflicts and the world's largest industry. N. AlSayyad (Ed.), *Consuming tradition, manufacturing heritage: Global norms and urban forms in the age of tourism* içinde (ss. 34-68), Routledge.
- Rollero, C. ve De Piccoli, N. (2010) Place attachment, identification and environment perception: An empirical study. *Journal of Environmental Psychology*, 30(8), 198-205.
- Sarıaslan, Ü. (2008, 3 Haziran). Küçüklüğümüzün Gençlik Parkı'ndaki büyük köprüsü yıkıldı! *Kent ve Demiryolu*. <http://kentvedemiryolu.com/icerik.php?id=317>
- Scott, M. (2003) Strategic spatial planning and contested ruralities: insights from the republic of Ireland. *European Planning Studies*, 14(6), 811-829.
- Sepe, M. (2013). *Planning and place in the city*. Routledge.
- Speller, G. (2000). *A community in transition: A longitudinal study of place attachment and identity process in the context of an enforced relocation* [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of Surrey, Guildford.
- Soyak, A. (t.y.). *Panoramio*. <http://www.panoramio.com/user/1346054/tags/Gen%C3%A7lik%20park%C4%B1>. Erişim tarihi: 22 Temmuz 2015.
- Suvanki (2012). Gençlik Park. *Virtual Tourist*. <http://members.virtualtourist.com/m/p/m/1687a8/>. Erişim tarihi: 25 Aralık 2012.
- Tankut, G. (1993). *Bir başkentin imarı*. Anahtar Kitaplar.
- Throsby, D. (2008). The concentric circles model of the cultural industries. *Cultural Trends*, 17, 147-164.
- Türkoğlu Önge, S. (2007). Spatial representation of power: Making the urban space of Ankara in the early republican period. J. Osmond ve A. Cimdina (Ed.), *Power and culture: Identity, ideology, representation* içinde (ss. 71-94). PLUS-Pisa University Press.
- Ujang, N. B. (2010). Place attachment and continuity of urban place identity. *Asian Journal of Environment-Behaviour Studies*, 5, 61-76.
- Uludağ, Z. (1998). *The social construction of meaning in landscape architecture: A case study of Gençlik Parkı in Ankara* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Uludağ, Z. ve Aycı, H. (2016) Modernin güçlü sahnesi Cumhuriyet dönemin Ankara'sında kolektif belleğin inşası ve toplumsal unutmaya süreci. *İdealkent*, 7(20), 746-773.
- UNESCO-UIS. (2009). *The 2009 UNESCO framework for cultural statistics (FCS)*. UNESCO-UIS, Montreal.
- UNESCO-UIS. (2012). *Measuring the economic contribution of cultural industries: A review and assessment of current methodological approaches*. UNESCO-UIS, Montreal.
- Urry, J. (1990). *The tourist gaze: Leisure and travel in contemporary societies*. Sage.
- Uzuner, B. (1998). *Şehir romantizminin günlüğü*. Everest Yayınları.
- Wallwork, J. ve Dixon, J. A. (2004). Foxes, green fields and Britishness: on the rhetorical construction of place and national identity. *The British Journal of Social Psychology*, 43(1), 21-39.
- Yuen, B. (2005). Searching for place identity in Singapore. *Habitat International*, 29, 197-214.

EXTENDED ABSTRACT

Evolving 'Place Identity' of Ankara's Historical and Symbolic Public Space, Gençlik Park

 **Müge Akkar Ercan**

Department of City and Regional Planning, Middle East Technical University Faculty of Architecture, Ankara, Turkey

Since the 1980s, under the influence of globalization and neoliberal policies, cities have undergone economic, social, and spatial restructuring, resulting in significant changes in their place identities. While contemporary cities have acquired global identities through large-scale urban transformation projects, the local and unique characteristics of place identity have often been distorted, devalued, or even destroyed by certain spatial decisions. Amidst this transformation, cultural heritage sites have become central to the tensions between local and global identities, serving as arenas for political and economic struggles. Today, although the preservation of local identity enhances the entrepreneurial and competitive capacities of many cities in a globalized context, it has also led to the commodification, commercialization, and privatization of the features and components that constitute place identity—especially in cultural heritage areas.

Focusing on the issue of place identity in the cultural heritage sites of contemporary cities, this research explores the transformation of Gençlik Park, one of Ankara's historic and symbolic public spaces, through contextual and evolutionary perspectives. Drawing on Edward Relph's definition of place identity, the article first establishes a theoretical framework, proposing that place identity should be examined through three dimensions: the physical setting, the activities it supports, and the meanings attributed to it. Regarding place meanings, the article highlights the distinction between the 'public identities' and the 'mass identity' of places, as well as the difference between the 'intended messages' conveyed by designers and the 'received messages' perceived by daily users through their lived experiences.

Another critical dimension of the framework is the notion of change. Since change in urban spaces is inevitable, place identity evolves over time in relation to both local and global dynamics. This premise introduces two key aspects of place identity in the space-time continuum: contextual and evolutionary. The article thus argues that place identity is not static, but rather an evolving concept shaped by the spatial, political, economic, and historical contexts in which a space is situated.

Based on these theoretical premises, the research systematically examines the transformation of Gençlik Park's identity over the century-long history of the Turkish Republic. It focuses on four historically specific moments defined by Turkey's and Ankara's economic, political, social, and urban development contexts. Using historical analysis and a case study method, the article demonstrates how the Park's identity has been (re)configured—or has evolved—through various temporalities, according to three metrics of urban identity. The findings suggest that place identity is both evolutionary and contextual within a space-time continuum.

Specifically, the paper reveals that while Gençlik Park was originally designed in the 1920s as a unique and symbolic city park for the newly established capital of the Republic—intended to embody the ideals of a modern, secular, and Western society—it has since undergone significant transformations, diverging from its original design and identity. Thus, the research illustrates how the park's unique identity has changed, transformed, or even disappeared over time. By investigating the factors behind this transformation—particularly those related to the shifting spatial, economic-political, and historical contexts of the city—this study also demonstrates how the broader identity transformation of Ankara has influenced the evolving identity of Gençlik Park.

Keywords: Ankara; Gençlik Park; public space; urban park; conservation; place identity.